

**НАМАНГАН ВИЛОЯТИ КОСОНСОЙ ТУМАНИДА ҚАТТИҚ
МАИШИЙ ЧИҚИНДИЛАРНИ ЙИГИШ, САРАЛАШ ВА СОТИШ
БҮЙИЧА КЛАСТЕРИНИ ДАВЛАТ ХУСУСИЙ ШЕРИКЛИК АСОСИДА
ХУСУСИЙ ШЕРИККА ТОШИРИШ БҮЙИЧА**

ЛОЙИХА БАХОЛАШ ХУЖЖАТИ

Toшкент 2022

Мундарижа

1. Резюме	3
2. Молия бўлими.....	10
3. Ижтимоий бўлим.....	17
4. Маркетинг тадқиқотлари бўлими	23
5. Техник-технологик бўлим	31
6. Экологик бўлим.....	40
7. Институционал бўлим	43
8. Архитектура-қурилиш бўлими	46
9. ДХШ тўғрисидаги битимнинг тузилмаси.....	47
10. Давлат томонидан тақдим этиладиган қўллаб-куватлаш турлари.....	48
11. Лойиҳани амалга ошириш режаси	49
Хулоса.....	51

1. Резюме

Дунёнинг деярли барча мамлакатларида қаттиқ майший чиқиндилар аҳоли жон бошига ҳар йили 1 фоизга ошмоқда. Ҳозирги кунда чиқиндиларнинг 800 дан ортиқ тури қайд этилган бўлиб, улар сонининг келгусида янада ортиши башорат қилинмоқда.

Статистик маълумотларга кўра, Японияда резина ва кабел буюмларининг 34 фоизи, шиша буюмларнинг 43 фоизи, қофоз ва картоннинг 54 фоизи чиқиндини қайта ишлаш эвазига олинаркан. Бу борада Хитой тажрибаси янада ҳайратланарли. Улар алюминий, темир, мис каби металлардан ясалган буюмларнинг 33 фоизини, жун, ипак, чарм-атторлик буюмларининг 34 фоизини турли чиқиндиларни қайта ишлашдан олишади.

Айтиш жоизки, атроф-мухитни ишлаб чиқариш ва истеъмол чиқиндиларидан муҳофаза қилиш табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш ҳамда экологик тоза технологияларни амалиётга татбиқ этиш муаммолари билан узвий боғлиқдир.

Таҳлилларга кўра, сўнгги йилларда республикамида йилига 100 миллион тоннадан ортиқ саноат чиқиндиси (унинг 14 фоизи токсик чиқиндилар тоифасига мансуб), 35 миллион тоннага яқин майший чиқинди ҳосил бўлади. Чиқиндихоналар ва чиқинди саклаш омборхоналарида 2 миллиард тоннага яқин саноат, қурилиш ва майший чиқинди сақланаётгани ҳамда улар 12 минг гектар майдонни эгаллаб турганини инобатга олсақ, чиқиндиларнинг салбий таъсирини тасаввур этиш қийин эмас.

Мамлакатимизда сўнгги йилларда амалга оширилаётган кенг кўламли қурилиш ишлари, йилдан-йилга кенгаяётган кичик бизнес ва хизмат кўрсатиш сектори табиий равишда чиқиндини тўплаш ва қайта ишлаш тижоратини кенгайишига хизмат қиласи. Ушбу кенгайиш эса соҳага хусусий ишбилармонларни жалб қилиш, бу борада давлат-хусусий шериклик (ДХШ) асосида фаолият олиб борувчи корхона ташкил қилишни талаб этади.

Лойиҳани технологик ва молиявий харитасини тузишда бирламчи маълумотлар ва уларнинг ишончлилиги жуда муҳим маълумот ҳисобланади. Шунинг учун давлат-хусусий шерикчилиги доирасидаги лойиҳаларда асосий бирламчи маълумотлардан бу бир кишига тўғри келувчи кунлик ҚМЧ нормаси бўлиб ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-мухитни муҳофаза қурилиш давлат қўмитаси томонидан вилоятларда ўтказилган эксперимент натижалари кўра Наманган вилоятида 1 киши учун ҚМЧ миқдори 0,75 кг деб қабул қилинган (иловада келтирган).

Юқоридаги бошланғич маълумотлардан келиб чиқиб лойиҳа ҳисоб-китоби тақдим қилинади.

Лойиҳанинг номи

Наманган вилоятининг Косонсой туманида қаттиқ майший чиқиндилаарни тўплаш, ташиш, саралаш кластер хизматларини давлат-хусусий шерикчилиги асосида бошқариш.

Ташаббускор ҳақида

Косонсой туманидаги мазкур Давлат-хусусий шериклик асосида бошқариш режалаштирилган лойиҳанинг ташаббукори Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси 2017 йил 21 апрелдаги “Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида давлат бошқаруви тизимини такомиллаштириш тўғрисида”ги ПФ-5024 сонли президент фармонига асосан, собиқ Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ўрнига ташкил этилган.

Лойиҳанинг ҳисоб-китоб қилинган умумий қиймати

ДХШ асосидаги ушбу лойиҳанинг провард мақсади бўлиб Косонсой туманини чиқинди саралаш бўйича тўлиқ (100%) даражада қамраб олиш ҳисобланади. Ушбу лойиҳада давлат тақдим этган асосий воситалар ва хусусий шерикка сотиб олиш таклиф қилинадиган асосий воситалар қатнашади. Мазкур лойиҳанинг умумий қиймати **6 021 157,34** минг сўмни ташкил қиласди.

Лойиҳа амалга ошириладиган манзил (вилоят, туман, шаҳар)

Лойиҳа Наманган вилояти Косонсой туманида амалга оширилиши мўлжалланган.

Косонсой тумани - Ўзбекистон Республикаси Наманган вилоятидаги туман. 1926 йил 29 сентябрда ташкил этилган. 1962 йил 24 декабрида Чуст тумани билан бирлаштирилган. 1973 йил 28 декабрида яна қайтадан тузилди. Косонсой тумани вилоятнинг шимолий қисмида, Қаратоғ этакларида, ўртача 790 метр баландликда жойлашган. Жанубдан Наманган шаҳри, шарқдан вилоятнинг Янгиқўрғон, жануби-ғарбдан Чуст туманлари, шимол ва ғарбдан Қирғизистон Республикасининг Жалолобод вилояти Олабуқа тумани билан чегарадош. Майдони 0,51 минг км². Аҳолиси 212,9 минг киши (2021).

Косонсой туманида 1 та шаҳар (Косонсой), 7 қишлоқ фуқаролар йигини (Ёшлиқ, Косон, Тергачи, Чиновул, Ширин, Қорасув, Кўкумбой) бор. Туман маркази –Косонсой шаҳри.

Табиати. Туман ҳудуди тоғли районлар зонасига киради. Косонсой ва унинг ирмоқлари оқиб ўтган Қаратоғ, Муғ, Кўкумбой қирлари, Дам, Испоран, Ёйик, Қисик, Қоранқўл, Сарсон ва Ертикан, Бойостон адирлари бор. Туман ҳудудининг қарийб 1/3 қисми адир. Иқлими кескин континентал. Йиллик ўртача ҳарорат 12°, минимал ҳарорати – 14°, максимал ҳарорати 39-40° С. Вегетация даври 219 кун. Йиллик ўртача ёғин миқдори 315 мм. Туман иқлимининг шаклланишида шимолдан келадиган Арктика ҳаво оқими, Марказий Осиё ҳудудида ҳосил бўладиган мўтадил қуруқ ҳаво ва жанубдан ҳаракатланувчи тропик ҳаво оқимлари иштирок этади. Туман ҳудудидан Косонсойнинг қарийб 40 км.лик қисми ҳамда Чуст (16 км.), Тешиктош (41 км.), Кўкумбой (12 км.) каналлари ўтган. Улардан сугоришда фойдаланилади. Косонсой (Ўртатўқай), Қорасув, Ертикан сув омборлари қурилган. Тупроғи, асосан, бўз тупроқ, шимолий қисмida қисман қўнғир ва тоғ олди тупроқлари. Дарё водийларида жийда, тол, терак, турангил, юлғун, оқтикан, маймунжон ва бошқалар ўсади. Тоғларда дўлана, сирач, писта, ёнғоқ, наъматак, арча, лола, гулбарра, равоч; қир ва адирларда шувоқ, шўра, янтоқ, қўйтikan; текислик жойларда курмак, қамиш, ажриқ, ариқ бўйларида эса ялпиз учрайди.

Ёввойи ҳайвонлардан тулки, бўри, суғур, қуён, олмахон, қумсичқон, турли хил илонлар, тошбақа, калтакесаклар, қушлардан лочин, бургут, қирғовул, оқбош, сўфитўргай, какку, кўкқарға, қизилиштон, қир қалдирғочи, мусича, бойўғли, чумчук, олақанот, сассиқпопишак, булбул ва ўрдаклар яшайди. Косонсой сойида, асосан, зарда балиқ (маринка) учрайди. Фойдали қазилмалардан қурилиш материаллари – тош, арзик, оҳактош ва бошқалар мавжуд.

Аҳолиси, асосан, ўзбеклар ва тожиклар, шунингдек, қирғиз, рус, татар ва бошқа миллат вакиллари ҳам яшайди. Аҳолининг ўртача зичлиги 1 км² га 417 киши (2021). Туман аҳолисининг 60,2 фоизи шаҳарда, 39,8 фоизи қишлоқларда истиқомат қиласди.

Косонсой туманининг Наманган вилояти ҳаритасидаги ўрни. Фото: Википедия

Хўжалиги. Қишлоқ хўжалигига етакчи тармоқ — пахтачилик ва ғаллачилик. Шунингдек, чорвачилик, боғдорчилик, сабзавотчилик ҳам ривожланган.

Тумандаги хўжалик юритувчи субъектлар ичida давлатга қарашли, хусусий корхоналар, фермер хўжаликлари, қўшма корхоналар мавжуд. Косонсой туманида 15 га яқин йирик саноат корхонаси фаолият кўрсатмоқда. "Косонсой — Текмен" қўшма корхонасида жунли ва костюмбоп матолар, "Атласмен" қўшма корхонасида адёллар ва аёллар кийими ишлаб чиқарилмоқда. Чет эл инвестицияларини жалб қилган ҳолда 2000 йилда "Уй меҳнати", "Шоҳи тўқиши", «Косонсойконсерва» қўшма акциядорлик жамиятлари, Истроил технологияси асосида мева шарбатларини ишлаб чиқарувчи «НамКон» қўшма корхонаси ташқил этилди. Бу корхоналар томонидан туман умумий саноат маҳсулотининг 80% дан кўпроғи ишлаб чиқарилмоқда. «Косонсойпарранда» ишлаб турибди.

Пахта тозалаш, ғишт заводлари, пойабзal фабрикаси, автокорхона, новвойхона, қурилиш ташқилотлари фаолият кўрсатмокда. Юкларни ташиш, асосан, Косонсой — Наманган автойўли орқали амалга оширилади. Шунингдек, Косонсой — Тўракўрғон, Косонсой — Чуст, Косонсой — Янгиқўрғон, Косонсой — Олабуқа (Қирғизистон) автойўллари мавжуд.

Туман ер фонди 51 минг га бўлиб, шундан 17,4 минг га ерда дехқончилик қилинади. Сугориладиган ердардан 7,6 минг га ерга пахта, қарийб 8 минг га га

ғалла, 625 га га сабзавот, 63 га га картошқа ва бошқа экинлар экилади. Бундан ташқари, 1676 га боғ, 700 га токзор, 500 га ўрмонзор бор. Туманда 13 ширкат хўжалиги, 153 фермер, 2000 дан ортиқ деққон хўжаликлари фаолият кўрсатмоқда. Чорвачилик ҳам хўжаликнинг етакчи тармоқларидан.

Лойиҳа кўлами, шу жумладан унинг қуввати, мақсади ва вазифалари

Юқорида айтиб ўтилганидек, лойиҳанинг асосий мақсади аҳолидан чиқинди йиғиб олиш қамров даражасини 100%га чиқариб, йиғилган чиқиндини саралаш ва шу оркали даромад кўриш ҳисобланади.

Бунинг учун, талабгор корхона, давлат шериги томонидан 7 йил давомида бўлиб тўлаш шарти билан берилаётган мавжуд ва сотиб олиниши таклиф қилинган асосий воситаларни келишилган график асосида ишга тушириб ҳалққа манфаат етказиши лозим. Шу боис, давлат шериги қўйидаги шартларни амалга оширишни вазифа қилиб қўяди:

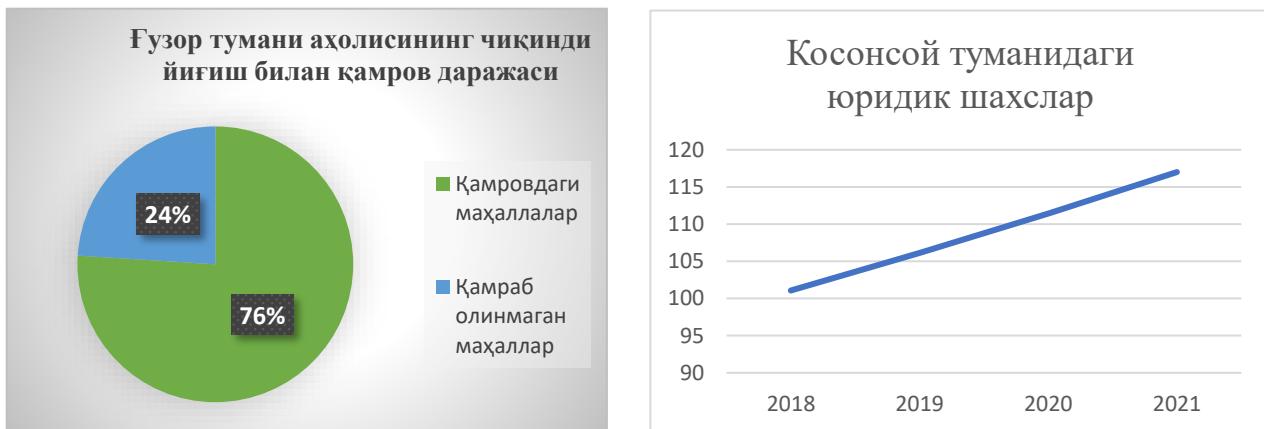
- Аҳолидан чиқинди йиғиши қамров даражасини 100%га етказиш учун зарур маҳсус техникалар сонини **18** тага етказиш учун қўшимча 6 дона чиқинди ташувчи техникасини инвестиция қилиш;
- Чиқиндиларни йиғиши учун **10** дона маҳсус жой (чиқинди йиғиши майдончалари) яратиш оркали аҳолига қўшимча қулайлик яратиш ва чиқинди ташишда харажатларни оптималлаштириш;
- Чиқинди йиғиши жойларида, чиқинди йиғилиши мўлжалланган кунлар интервалларида чиқиндиларни тўплашни тартибли ва самарали олиб бориш учун, лойиҳа доирасида **50** дона чиқинди контейнерларини инвестиция қилиш;
- Аҳоли ва юридик шахсларга қўшимча қулайликлар яратиш мақсадида, мажбурий бўлган тўловларни тўлашни ва қарздорликларни текширишни электронлаштиришни йўлга қўйиши.

Инвестиция киритилиши муддати уч йил эканлиги инобатга олинган ҳолда, биринчи йилда қамров ўзгармасдан қолиши ва кейинги йиллардан қамров даражаси, Косонсой туманида аҳоли ва юридик шахслардан чиқиндини олиб кетиш ва ҳосил бўлган чиқиндини саралашни, 100% га кўтариш режалаштирилган.

Давлат шериги талабгорга қуввати аҳолидан чиқиндини ташиш учун зарур маҳсус чиқинди ташувчи техникалар ва бошқа турдаги лойиҳа доирасида қўлланиладиган техникалар харид қилиш, агар мавжуд бўлса улардан шу лойиҳа учун фойдаланиш талабини қўяди.

Лойиҳадан фойда кўрувчилар

Лойиҳа амалга оширилиши Косонсой туманида экологик вазиятни барқарорлаштириш, туман аҳолиси чиқинди ташиш бўйича дуч келаётган муаммоларни бартараф этишга хизмат қиласи. Тумандаги маҳалла фуқаролар йиғини, кўп қаватли уйлар, шахар ичидағи юридик шахслар лойиҳадан асосий фойда кўрувчилар ҳисобланади.

Молиялаштириш манбалари, схемалари ва графиги (йиллар кесимида)

Лойиҳани молиялаштириш манбаси талабгорнинг ихтиёрида бўлиб, талабгорнинг ўз манбалари ёки ташқи манбалардан (кредит, лизинг, бошқа корхонанинг молиявий ёрдами ва ҳоказо) бўлиши мумкин. Лойиҳанинг умумий нархи **6 021 157,34** минг сўмни ташкил қиласи.

Лойиҳанинг долзарблиги

Мамлакатимизда амалга оширилаётган ислоҳотларнинг муҳим таркибий қисми атроф-муҳитни муҳофаза қилишни таъминлаш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш, ҳудудларнинг санитария ва экологик ҳолатини яхшилашга қаратилган.

Шу ўринда Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси томонидан тизимли равишда қатор ишлар амалга оширилди. Жумладан, маҳаллий ҳокимликлар ҳузуридаги ободонлаштириш бошқармалари негизидаги санитар тозалаш участкалари тасарруфида бўлган 1 439 та маҳсус техника, 86 та автотарози, 1 102 та

чиқинди тўплаш майдончаси, 6 131 та контейнер ва 160 та қаттиқ майший чиқинди полигонлари давлат унитар корхоналари тасарруфига ўтказилди.

Аммо, шу билан бирга, қаттиқ майший чиқиндиларни ташиб кетишни ташкил этиш ва улардан фойдаланиш соҳасида хусусий тадбиркорлик фаолиятини янада ривожлантириш борасида ҳали ҳал этилмаган қатор муаммолар мавжуд.

Мухтасар айтганда, Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси томонидан соҳада инфратузилмани такомиллаштириш бўйича амалга ошириб келинаётган ишлар юртимизда экология ва санитария муҳитини янада яхшилаш, аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш, шаҳар ва қишлоқларимизнинг янада обод ва кўркам қиёфа касб этиши йўлидаги улкан амалий қадамлардан биридир.

Мазкур лойиҳа ҳам шу ўзгаришларнинг ва ўзгартиришларнинг давоми ўларок, ҳудудда экологик вазиятни яхшилаш ва чиқиндиларни йиғиши ҳамда қайта ишлиш орқали аҳолини турмуш даражасини яхшилаш учун хизмат қиласди.

2. Молия бўлими

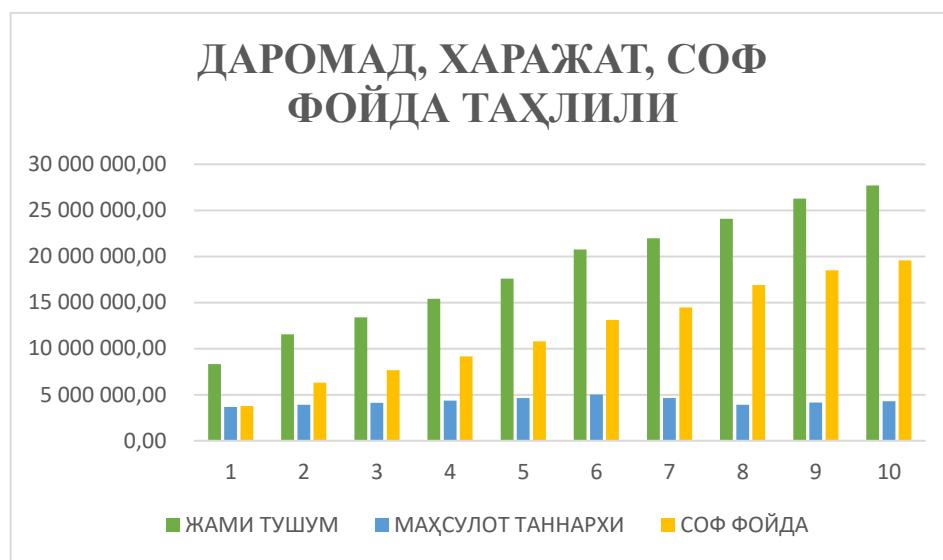
2.1 Лойиҳани амалга ошириш ва молиялаштириш даври

Лойиҳанинг дастлабки қиймати 6 021 157,34 минг сўмни ташкил қилади. Лойиҳани молиялаштириш манбаси - хусусий шерикнинг ўз маблағлари, ҳомийлик маблағлари, тижорат банкларининг кредитлари ҳамда қонунқиликда тақиқланмаган бошқа ташқи манбалар бўлиши мумкин. Лойиҳани молиялаштириш манбаси сифатида бюджет маблағларидан фойдаланиш кўзда тутилмаган.

Лойиҳани амалга ошириш учун, хусусий шерикнинг натижаларида корхонанинг ликвидлиги ва рентабеллиги кўриниши керак. Бунга қўшимча қилган ҳолда, корхонанинг режаларида ҚМЧ соҳасидаги хизматларга бўлган талабни қондириш асосий вазифа сифатида кўрилиши керак.

минг сўм				
Кўрсаткичлар	Давлат ташкилоти	Хусусий шерик	ЖАМИ	Структура (%)
Асосий воситалар (ишлаб чиқариш ускуналари ва маҳсус техникалар)	6 083 948,93	5 236 010,00	11 319 958,93	93%
Курилиш ва реконструкция харажатлари		400 000,00	400 000,00	3%
Жами капитал қўйилмалар	6 083 948,93	5 636 010,00	11 719 958,93	97%
Эксплуатация харажатлари (молиявий харажатлар ва айланма маблағлар)	25 000,00	385 147,34	410 147,34	3%
Лойиҳани тайёрлаш харажатлари	25 000,00	0,00	25 000,00	0,21%
Айланма маблағлар	0,00	335 147,34	335 147,34	2,76%
Лойиҳани амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа кўзда тутилмаган харажатлар	0,00	50 000,00	50 000,00	0,41%
Бошланғич инвестицион капитал	6 108 948,93	6 021 157,34	12 130 106,27	100%
Бошланғич инвестицион капитал (АҚШ доллари эквивалентида)	560 711,24	552 653,27	1 113 364,50	
Улушлар	50,4%	49,6%	100%	

Ушбу лойиҳани амалга ошириш учун **3** йил давомида **6 021 157,34** минг сўм микдорида пул маблағларини жалб қилиш кўзда тутилмоқда. Хусусий шерик билан тузилаётган битим муддати **10** йилни ташкил қиласиди.

2.2 Ишлаб чиқариш харажатлари (эксплуатация харажатлари) ҳисоб-китоби

Умумий эксплуатация харажатлари **410 147,34** минг сўмни ташкил қиласиди. Ушбу маблағнинг асосий қисми **93,91** фоизи ёки **385 147,34** минг сўми хусусий шерик бўлишга талабгор томонидан қопланади. Давлат шериги сифатида Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қўмитаси лойиҳани тайёрлаш билан боғлиқ харажатлар учун **25 000,00** минг сўм ажратади.

Лойиҳа тўлиқ қувватда ишласа, унинг бир йиллик умумий харажатлари **5,62** млрд. сўмни ташкил қиласиди. Харажатлар таркиби қўйидаги жадвалда кўрсатилган:

минг сўм

Харажатлар таркиби	Харажат микдори	Харажат тури
Ишлаб чиқариш харажатлари	1 857 935	Ўзгарувчан харажат
Электр ва ресурслар харажати	17 835	Доимий харажат
Электр ва ресурслар харажати	338 861	Ўзгарувчан харажат
Ишлаб чиқариш ходимлари иш ҳақи харажатлари	1 320 960	Доимий харажат
Ягона ижтимоий тўлов	158 515	Доимий харажат
Бошқа ишлаб чиқариш харажатлари	37 159	Доимий харажат
Мавжуд асосий воситалар амортизацияси бўйича харажатлар	912 592	Доимий харажат
Инвестиция килинаётган асосий воситалар амортизация бўйича харажат	681 931	Доимий харажат
Бошқа операцион харажатлар	44 527	Доимий харажат
Бошқа операцион харажатлар	44 527	Ўзгарувчан харажат

Администрация иш ҳақи	162 000	Доимий харажат
Ягона ижтимоий тўлов	19 440	Доимий харажат
Банк комиссияси	1 000	Доимий харажат
Банк комиссияси	19 008	Ўзгарувчан харажат
ЖАМИ ХАРАЖАТЛАР	5 616 291	

2.3 Нарх стратегияси, маҳсулот таннахи, тарифлар

Нарх стратегияси компаниянинг фаолият йўналиши ва даромад манбаларига қараб ички ва ташқи факторларга боғлиқ. Корхонанинг аҳоли ва юридик шахслардан чиқиндини ташиш учун оладиган тўлови нархлари микдори корхонанинг ўзига боғлиқ эмас. Чунки ушбу тўлови нархлари вилоят ҳокимлиги қарори билан бутун Намангандекан вилояти худудида бир хил этиб белгилаб келинади ва бу тартиб ҳозирда ўзгартирилиши режалаштирилмаган.

Сараланган иккиласми хом ашёни сотишдан тушадиган тушум микдори эса эркин бозор шароитида шаклланган талаб ва таклифга боғлиқ.

Намангандекан вилояти ҳокимлиги қарорига кўра, Намангандекан вилояти Косонсой туманида жисмоний шахслар учун бир йиллик тариф микдори киши бошига 30 минг сўмни, юридик шахслар учун 1 куб метр ҚМЧ учун 36,0 минг сўмни ташкил қиласди. Тарифларнинг ўсиши (йиллик ўсиш микдори 5%) ни ҳисобга олган ҳолда лойиҳа амалга оширилиш мuddати, 10 йил давомида тарифлар қуидагича бўлиши тахмин қилинмоқда:

Лойиҳа доирасида таклиф қилинаётган тарифлар прогнози

сўм

Қўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Жисмоний шахслар	1 кишига 1 йил учун	30 000,00	31 500,00	33 075,00	34 728,75	36 465,19	38 288,45	40 202,87	42 213,01	44 323,66	46 539,85
Юридик шахслар	1м. куб ҚМЧ (ҚҚС билан)	36 000,0	37 800,0	39 600,0	41 400,0	43 200,0	46 800,0	48 600,0	52 200,0	55 800,0	57 600,0

Корхонанинг бир йиллик ишлаб чиқарадиган маҳсулотлари ва қўрсатадиган хизматларининг умумий таннахи лойиҳа амалга оширилишининг 1-йилида 3,91 млрд. сўмни ташкил этиши прогноз қилинмоқда. Ушбу таннах таркибига:

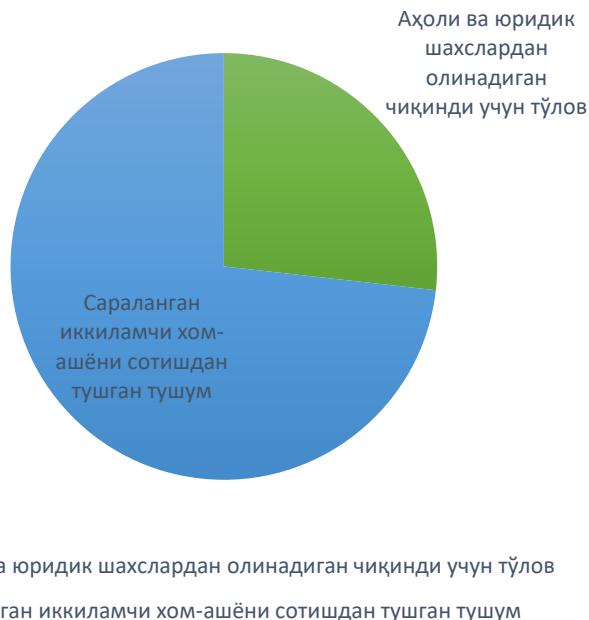
- ишлаб чиқариш харажатлари;
- энергия ресурслари харажатлари;
- ишлаб чиқариш ходимлари иш ҳақи харажатлари ва улар учун тўланган ЯИТ;
- мавжуд ва инвестиция қилинган асосий воситалар амортизацияси харажатлари;
- бошқа ишлаб чиқариш харажатлари;

- бошқа операцион харажатлар;
- маъмурият харажатлари ва улар учун тўланган ЯИТ;
- банк комиссияси;
- солиқлар киради.

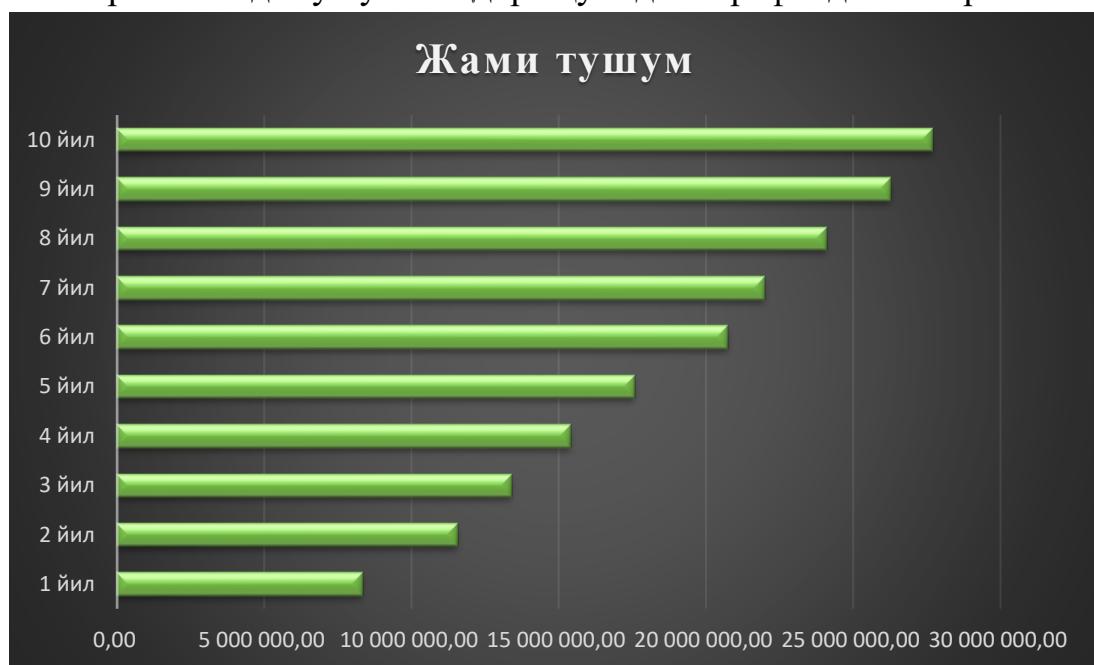
2.4 Даромадлар ҳисоб-китоби

Ҳисоб-китобларга кўра, корхонанинг тўлиқ қувватда ишлаш шароитида бир йиллик жами даромадлари миқдори 24,32 млрд. сўмни ташкил қиласди. Бунда аҳоли ва юридик шахслардан олинадиган чиқинди учун тўлов 6,51 млрд. сўм, сараланган иккиламчи хом-ашёни сотишдан тушган тушум 17,81 млрд. сўм бўлади. Ҳисоб-китобларда иккиламчи хом ашё (жумладан қофоз, металл, резина ва ш.к.) саралаб, қайта сотилиши кўзда тутилган. Бироқ, хусусий шерикликка давогар корхонанинг мавжуд ишлаб чиқариш қувватлари, ушбу соҳадаги тажрибасидан келиб чиқкан ҳолда, сараланган иккиламчи хом ашё қайта тишланиши, қиймат занжирида қўшимча қиймат яратиши мумкин. Бу эса олиниши мумкин бўлган даромадлар миқдори ва улушини ортишига олиб келади.

**Лойиҳа доирасида корхонанинг йиллик
даромад манбалари нисбати**

Йиллар кесимида тушум миқдори қуидаги графикда көлтирилган:

2.5 Лойиҳанинг молиявий күрсаткичлари таҳлили (WACC, IRR, NPV)

Лойиҳа доирасида бир қатор молиявий күрсаткичлар таҳлил қилинади. Ушбу күрсаткичлар корхонанинг даромадлилигини, киритилаётган инвестиция ўзини оқлаш-оқламаслиги, инвестициянинг даромадлик миқдорини тавсифлайды.

Дисконт ставкаси — бу келажакдаги даромад оқимларини ягона жорий қийматга айлантириш учун ишлатиладиган фоиз ставкаси.

Дисконтланган қоплаш муддати (discounted payback period, DPP) – бу лойиҳанинг рентабеллигини аниқлаш учун ишлатиладиган капитал бюджетлаштириш тартиби. Дисконтланган қоплаш муддати келгуси пул оқимларини дисконтлаш ва пулнинг вақт қийматини ҳисобга олиш йўли билан дастлабки харажатларни қоплаш учун қанча вақт кетишини билдиради. Ушбу ўлчов лойиҳанинг мақсадга мувофиқлиги ва рентабеллигини баҳолаш учун ишлатилади.

Соф дисконт даромад (net present value, NPV) – бу келажакдаги тўловлар оқимининг бугунги қийматини топиш учун фойдаланиладиган ҳисобкитоблар натижасидир. У пулнинг вақт қийматини ҳисобга олади ва шу инвестиция муқобилларини таққослаш учун фойдаланилиши мумкин.

NPV сармоя киритиш учун зарур бўлган капитал нархидан келиб чиқадиган дисконт ставкасига таянади ва салбий NPV бўлган ҳар қандай лойиҳа ёки инвестициядан қочиш керак.

Ички рентабеллик даражаси (internal rate of return, IRR) – бу келажакдаги пул тушумларининг ҳозирги қиймати ва дастлабки инвестиция харажатлари тенглаштирилган фоиз ставкаси, бунда соф дисконт даромад (NPV) 0 га teng. NPV шу кунгача дисконтланган пул оқими асосида ҳисобланади.

Капитал баҳосининг ўртacha қиймати (Weight average cost of capital, WACC) – бу капиталнинг ўртacha қиймати, индикатор ҳар хил қимматли қоғозларга, лойиҳаларга сармоя киритиш зарурлигини баҳолашда ва кутилаётган инвестиция даромадларини дисконтлашда ва компания капиталининг нархини ўлчашда ишлатилади.

Фойдалилик индекси (Profitability index, PI) – бу лойиҳанинг ёки инвестициянинг жозибадорлигини ўлчайдиган кўрсаткич. PI келажакдаги кутилаётган пул оқимларининг жорий қийматини лойиҳадаги дастлабки инвестиция миқдорига бўлиш йўли билан ҳисобланади.

Кўрсаткич	Ҳисоб-китоб
Дисконт ставкаси	14 %
Лойиҳа амалга ошириш даври, йил	10 йил
Инвестиция даврини ҳисобга олган ҳолда дисконтланган қоплаш муддати (DPP), йил	3 йил
Соф дисконт даромад (NPV) 10 йил учун, минг сўм	36 289 598
Ички рентабеллик даражаси (IRR), %	54 %
Капитал баҳосининг ўртacha қиймати (WACC), %	32,7 %
Фойдалилик индекси (PI)	0,4

2.6 Молиявий хавф-хатарларни баҳолаш ва рисклар

Ихтиёрий бизнес учун риск тушунчasi таниш ва ўша бизнеснинг бир қисми ҳисобланади. Бизнесда рискни минимум даражага тушириш мумкин, бироқ уни бутулай йўқ қилиб бўлмайди. Рискни бизнесга салбий таъсир қиласиган воқеа ёки ҳолат сифатида таърифлаш мумкин. Паст даражадаги кўриқлаш туфайли корхонада активларнинг ёки бошқа қимматликларнинг йўқолиши, ускуналар ўғирланиши ана шундай рисклар таркибига киради.

Бизнесда энг кўп тарқалган риск турлари қўйидагилар:

- стратегик – бизнесга бутунлигicha таъсир қиласиган ечимлар;
- мувофиқлик (комплеанс) – қонунлар, қоидалар, стандартлар ва амалиётдаги кодекслар билан иш жараёнини мувофиқлаштириш зарурати;
- молиявий – бизнеснинг молиявий транзакциялари, тизими ва структураси;

- операционал – операцион ва маъмурий тартиб-қоидалар;
- экологик – ташқи ҳодисалар, об-ҳаво ва ноқулай иқлим шароитлари;
- репутацион – корхонанинг жамоат олдида ёки давлат шериги олдидаги обрў-эътибори.

Юқорида тилга олингани каби рискларни йўқотиб бўлмайди. Хавф-хатарни энг паст даражага тушириш учун эса уларни тўғри бошқариш (риск менежмент) талаб этилади. Риск менежмент бизнес турига қараб фарқ қиласи.

Хавф-хатарни бошқаришда қуидаги босқичларга эътибор қилиш керак:

- 1.Хавфни аниқлаш;
2. Хавфни баҳолаш;
3. Хавфни бошқариш;
4. Кузатиш ва кўриб чиқиш.

Корхонада юзага келиши мумкин бўлган молиявий хавф-хатарларга тўғридан-тўғри бош бухгалтер ҳамда бош директор жавобгар бўлади. Иш жараёнида моддий қийматликлар микдорининг камайиши, корхона активлари ҳажмининг пасайиши нафақат ўғрилик, кўзбўямачиликдан балки, эҳтиётсизлик оқибатида нотўғри юритиладиган бухгалтерия ҳисботидан ҳам бўлиши мумкин.

Қаттиқ-маиший чиқиндиларни тўплаш ва қайта ишлаш бизнесида қайта ишланган маҳсулотларни харидорларга сотишда маҳсулот таннархи нотўғри ҳисобланган бўлса ва қайта ишланган хом ашё унга кетказилган харажатдан арzonроққа сотилса, бу корхона учун келгуси даврда заарли молиявий натижаларга, хусусан салбий пул оқимига олиб келади.

З-бўлимда таъкидланганидек, бош бухгалтернинг вазифалари сирасига молиявий прогнозлар ва риск таҳлили киради. Бу борада бош бухгалтер зарур ҳисоб-китоб таҳлил ишлалрини амалга ошириши ва керакли чора кўриши ёки чора кўрилиши кераклиги тўғрисидан раҳбариятга хабар бериши керак.

Молиявий риск инфляцион жараёнлар, ҳар томонлама тўловга лаёқатсизлик, валютавий тебранишлар ва бошқалардан келиб чиқади.

Бу рискларни компанияда молиявий бошқарув тизимини яратиш ва компаниянинг пул оқимларини самарали бошқариш йўли билан минималлаштириши мумкин.

Форс-мажор риски – кутилмаган ҳолатлар (табиий оғатлар, иш ташлашлар, урушлар ва бошқалар) оқибатида юзага келадиган риск тури.

Бу рискларни камайтириш чора-тадбирлари корхонанинг молиявий мустаҳкамлиги етарли даражада бўлиши, зарур вақтда корхона форс-мажор ҳолатлари учун ишлатишга етарли пул-маблағлари мавжуд бўлиши билан боғлиқ.

3. Ижтимоий бўлим

3.1 Лойиҳанинг меҳнат ресурсларига эҳтиёжи ва унинг аҳоли бандлигига таъсири

Ҳар қандай лойиҳанинг муваффақиятли амалга ошиши учун зарур бўлган омилларидан бири у лойиҳа доирасида ишлайдиган ишчи кучи, яъни меҳнат ресурслари саналади. Лойиҳа доирасида кўп микдорда тор доирадаги юқори малакали мутахассисларга эҳтиёж сезилмайди. Шунинг учун Наманган вилоятининг Косонсой туманида қаттиқ майший чиқиндиларни тўплаш, ташиш, саралаш клистер хизматларини ташкил қилиш лойиҳаси доирасида ўрта маълумотли ишчилар ишга ёлланиши мақсадга мувофиқ.

Хисоб-китобларга кўра, ушбу лойиҳа доирасида Косонсой туманида 94 та янги иш ўрни яратилади.

Давлат-хусусий шериклик асосида ташкил этиладиган лойиҳанинг бир йиллий умумий меҳнатга ҳақ тўлаш микдори 1,66 млрд. сўмни ташкил этади. Ушбу маблагнинг 1,48 млрд. сўми ходимларнинг ойлик иш ҳақи учун, 177,96 млн. сўми ягона ижтимоий тўлов саналади. Ходимларга ойлик ва йиллик тўланадиган ҳақ микдори куйидаги жадвалда келтиришган.

Кўрсаткичлар	Сони	Ўртча ойлик иш ҳақи	Йиллик иш ҳақи фонди
Маъмурият			
Директор	1	4 000,00	48 000,0
Директор ўринbosари	1	3 500,00	42 000,0
Ишлаб чиқариш бўйича директор ўринbosари	1	3 500,00	42 000,0
Бош бухгалтер	1	2 500,00	30 000,0
ЖАМИ	4		162 000,00
<i>Ягона ижтимоий тўлов</i>	<i>12%</i>		<i>19 440,00</i>
ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХОДИМЛАРИ			
Юкловчилар	41	1 200,00	596 160,0
Ҳайдовчилар	25	1 200,00	360 000,0
МФЙларда тўловлар бўйича мутахассис	15	1 200,00	220 800,0
Истеъмолчилар билан ишлаш бўйича мутахассис	3	1 500,00	54 000,0
Юридик шахслар билан ишлаш бўйича мутахассис	2	1 500,00	36 000,0
Қоровул	3	1 500,00	54 000,0
ЖАМИ	90		1 320 960,00
<i>Ягона ижтимоий тўлов</i>	<i>12%</i>		<i>158 515,20</i>
ҲАММАСИ БЎЛИБ	94		1 660 915,20

Лойиҳани бошқарадиган маъмурият ходимлари 4 кишини ташкил қилиб, улар директор, унинг ўринbosари, директорнинг ишлаб чиқариш масалалари бўйича ўринbosари ҳамда бош бухгалтердан иборат. Маъмурият учун йиллик иш ҳақи фонди **181 440** минг сўмни ташкил қиласди.

Директорнинг вазифалари қўйидагилардан иборат:

- менежерларни ишга қабул қилиш, танлаш, йўналтириш, ўқитиш ва қайта тайёрлаш ва интизом билан бошқарув (менежмент) самарадорлигини оширади; қадриятлар, стратегиялар, мақсадлар қўйиш ва уларга эришиш; жавобгарликни тайинлаш, иш натижаларини режалаштириш, кузатиш ва баҳолаш;
- нархларни белгилаш ва бизнес битимлари тузиш;
- бизнес учун йўналиш белгилаш;
- ташкилотнинг мақсади, вазифалари ва умумий йўналишини яратиш, мулоқот қилиш ва амалга ошириш;

- компания номидан чеклар ва ҳужжатларни имзолаш;
- ташкилотнинг муваффақиятли одимлашини таъминлаш.

Директор ўринбосари вазифалари:

- директор турли сабабларга кўра иш вазифасини бажара олмай қолганда, унинг номидан корхонани бошқариш, иш жараёни узлуксизлигини таъминлаш;
- корхонада ишлар фаолиятини тўғри ташкил қилиш.

Ишлаб чиқариш бўйича директор ўринбосари:

- ишлаб чиқариш жараёнлари тўғри ташкил этилиши, жойларда юзага келадиган камчиликларни бартараф этишда тўғридан-тўғри масъул;
- ишлаб чиқариш ходимларини назорат қилиш, уларнинг иш фаолиятини юзага келиши мумкин бўлган аномрал ҳолатларда қарорлар қабул қилиш ва бу орқали ишлаб чиқариш жараёнидаги муаммоларни бартараф қилиш вазифаларини бажаради.

Бош бухгалтер:

- корхона учун молиявий ва бухгалтерия ҳисоботлари тайёрлаш учун жавобгар;
  - корхона раҳбариятига молиявий таҳлиллар, ривожланиш бюджети ва бухгалтерия ҳисоботларини тақдим этади;
  - молиявий прогнозлар ва риск таҳлили учун жавобгардир.
  - нақд пул маблағларини бошқариш, умумий бухгалтерия ҳисоби ва бир ёки бир нечта мулк учун молиявий ҳисоботни амалга оширади;
  - молиявий тизимлар ва сиёsatни ишлаб чиқиш ва бошқариш учун жавобгар;
  - иши ҳақи ҳисоблаш учун жавобгар;
  - солиқ қонунчилигига риоя этилишини таъминлайди;
  - компания учун барча молиявий операцияларни бошқаради;
  - компания учун ички аудитор вазифасини бажаради.

Ишлаб чиқариш ходимлари сони эса 90 кишини ташкил қилиб, уларнинг ҳар бири муайян вазифа бажаради.

Косонсой туманида чиқиндиларни тўплаш, ташиш ва қайта ишлаш ишларини ташкил қилиш учун 18 дона чиқинди ташувчи машина ҳамда 7 дона бошқа турдаги махсус техника воситалари зарур. Ушбу техникаларни бошқариш учун 25 нафар ҳайдовчи ишга ёлланади. Шунингдек, ҳар бир

чиқинди ташувчи машинада чиқиндиларни юклаш учун 2 нафар юкловчи талаб қилинади.

Чиқиндиларни юклаш жараёнида юкловчи ходимларнинг вақтинчалик меҳнатга лаёқатсизлиги шароитида чиқиндиларни тўплаш ва ташиш жараёнлари узлуксизлигини таъминлаш мақсадида юкловчилар жами сони 1,15 коефициенти билан ҳисобланган. Шунда 41 нафар юкловчи талаб этилади.

Чиқинди ташиш машиналари ва бошқа маҳсус техникалар ҳайдовчилари:

- чиқиндиларни юклаш ва туширишда ёрдам беради;
- автотранспорт воситаси созлигини текширади, юк машинаси айрим турдаги хавфли чиқиндиларни ташиш учун мўлжалланган маҳсус хавфсизлик ускуналари билан жиҳозланганига ишонч ҳосил қиласди;
- автотранспорт воситасининг бузилиши, баҳтсиз ҳодисалар ёки қоидабузарликлар ҳақида хабар беради.

Юкловчилар:

- чиқинди йиғиш майдончалари, чиқиндилар учун контейнерлар тўпланган чиқиндиларни маҳсус чиқинди ташиш техникасига юклайди;
- қайта юклаш станциясига олиб борилган ва қайта ишланмайдиган майший чиқиндиларни Мультилифт техникасига ортади ва ҳайдовчилар билан биргаликда полигонга ташийди.

МФЙларда тўловлар бўйича мутахассис:

- маҳаллаларда жойлашган хонадонларда юриб, аҳолидан чиқиндиларни ташиш учун тўловларни қабул қиласди;
- аҳоли билан тўғридан тўғри муносабатга киришиб, чиқиндиларни тўплаш ва ташиш борасида юзага келган эҳтимолий муаммолар тўғрисида корхона раҳбариятини хабардор қиласди.

Истеъмолчилар билан ишлаш бўйича мутахассис:

- мижозлар ёки ташриф буорувчиларни шахсан ёки телефон орқали кутиб олади, уларнинг саволларига жавоб беради ёки керакли ходим томон йўналтиради;
- мижозлар билан барча турдаги алоқа каналлари (телефон, электрон почта, юзма-юз кўришиш ва ш.к.) орвали мулоқот қиласди;
- мижозлар билан алоқага чиқиши орқали мижознинг компания маҳсулотлари ва хизматларига қизиқишини ошириш учун барча имкониятлардан фойдаланади;
- потенциал мижозларга сўровлар пайтида аниқ ва фойдали маълумот берилишини таъминлаш учун ташкилот маҳсулотлари, хизматлари,

реклама кампаниялари ва бошқалар ҳақидаги янги маълумотлардан доимий равища хабардор бўлади.

Юридик шахслар билан ишлаш бўйича мутахассис:

- тумандаги юридик корхоналар билан шартномалар имзолайди;
- юридик мижозлар томонидан бажарилган хизматлар учун тўланиши керак бўлган тўловларни қабул қиласди;
- туманда янгидан ташкил қилинган юридик фирмаларнинг чиқиндини ташишга эҳтиёжи бор ёки йўқлигини ўрганади. Эҳтиёжи бўлган ширкатларга компания хизматларини таклиф қиласди;
- юридик мижозлар билан амалга ошириладиган барча ишларни амалга оширади.

3.2 Мехнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги нормалари

Ўзбекистон Республикасида меҳнат муҳофазаси ва техника хавфсизлиги нормалари 1996 йил 29 июнь куни тасдиқланган “Мехнат муҳофазаси бўйича ишларни ташкил этиш тўғрисида”ги Намунавий низомга асосан қўлланилади.

Қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиш, ташиш, қайта ишлаш жараёнларининг ихтиёрий босқичида меҳнат қилаётган ишчи-хизматчилар ва ходимлар зарур техника хавфсизлиги нормаларига амал қилиши керак. Иш берувчи корхона ҳамда Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлиги томонидан эса ходимларнинг меҳнат муҳофазаси таъминланади. Техника хавфсизлиги нормалари билан ҳар бир ходим танишиб чиқиши меҳнат жараёнида унга сўзсиз бўйсуниши керак. Қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиш, ташиш, қайта ишлаш жараёнидаги техника хавфсизлик қоидалари куйидаги босқичларни ўз ичига олади:

- а) чиқиндиларни қабул қилиш;
- б) очиқ контейнерларни локализация қилиш ва қайта юклаш;
- в) эргономика;
- г) чиқиндиларни аниқлаш ва таснифлаш;
- д) номаълум чиқиндиларни ўз вақтида синовдан ўтказиш ва аниқлаш;
- е) нормаларга мос келмайдиган кимёвий моддаларни ажратиш;
- ё) юклаш ва тушириш ишлари;
- ж) чиқиндиларни аралаштириш;
- з) лабораторияда қадоқлаш / шикастланган қадоқ;
- и) чиқиндиларни ташишга тайёргарлик;
- й) хавфсиз юклаш тажрибаси;
- к) чиқиндиларни полигонда сақлаш;
- л) полигонда чиқиндини саралаш;

м) хавфли ёки фавқулодда вазиятларда фойдаланиладиган ускуналарга ўчириш зарурлигини белгилайдиган ёрлиқлар ёпишириш;

н) дезинфекция тартиб-қоидалари.

Лойиҳа доирасида амалга ошириладиган ишлар меҳнат қилувчи ходимлар ва аҳоли учун хавфли таъсир қилиш муддатини камайтириш учун муҳандислик назорати, маъмурий назорат ёки шахсий ҳимоя воситаларидан фойдаланишни ўрганиши керак. Бунда муҳандислик назорати бошқаларига нисбатан афзal усул ҳисобланади.

Техник назорат воситаларига қуидагилар киради:

- 1) шамоллатиш;
- 2) ёнғинга қарши воситалардан фойдаланиш;
- 3) технологик изоляция;
- 4) техник операциялар;
- 5) механизациялашган қайта ишлаш ускуналари.

3.3 Лойиҳаниг ижтимоий аҳамияти

Лойиҳани амалга ошириш натижасида худудда маълум бир қатлам ижтимоий гурӯхни иш билан таъминлашга эришилади.

Ушбу лойиҳа доирасида тадбиркорнинг стратегик мақсади бўлиб, Косонсой туманидаги ҚМЧни қайта ишлаш имкониятларидан максимал даражада фойдаланиш, шунингдек, келажакда уни янада ривожлантириш ҳисобланади. Лойиҳани яратиш учун асосий шартлар:

- сифимли ички истеъмол бозорининг мавжудлиги;
- туманда тадбиркорнинг яхши ишчанлик обрўси;
- ушбу соҳада инқилобий ўзгаришларни қилишга тайёр бўлган ёш, умидли, изланувчан жамоанинг борлиги;
- ходимларнинг фаолиятни бошлаш учун тайёргарлиги.

Ташкил қилинадиган фаолиятнинг устувор йўналиши Ўзбекистон Республикасининг қўрсатилаётган хизматларга бўлган эҳтиёжини ҳисобга олган ҳолда, давлат шериги ушбу лойиҳани амалга ошириш имкониятлари кўриб чиқади.

Лойиҳада қатнашувчи иккинчи томон, яъни тадбиркор (хусусий шерик)нинг вазифаси – корхонанинг юқори рентабеллигини таъминлаш ва қўшимча иш ўринлари яратилишига ва корхонанинг ижтимоий-иктисодий манфаатларини қондиришга ҳисса қўшган ҳолда максимал иқтисодий фойда олишдан иборат.

4. Маркетинг тадқиқотлари бўлими

Ушбу саноатдаги бозор тенденциялари, айниқса мамлакатимизда жуда динамик ва айни пайтда мураккаб. Аммо шуниси аниқки, чиқинди йифиш ва уни қайта ишлаш саноатидаги компания ишонч қозонгандан кейин, Ўзбекистон қонунчилиги асосида фаолият олиб борадиган компаниялар билан чиқиндини ташиш бўйича, шунингдек, қайта ишланган хом ашёни сотиши бўйича доимий ва барқарор шартномалар имзолаш имкониятига эга бўлади.

Охирги тенденциялар шуни кўрсатадики, чиқиндиларни тўплаш саноати, инвестицион жозибадорлик нуқтаи назаридан, қурилиш ва тижорат бизнеси билан рақобатлаша бошлаган. Бу тармоқлар ривожланиши ва кенгайиши билан кўпроқ чиқинди чиқариши табиий. Шунингдек, турар-жой бозорининг доимий талаби чиқиндиларни йифиш ва қайта ишлаш саноатининг умумий даромадини барқарорлаштиришга ёрдам беради.

Келгусида чиқинди йифиш хизматларига бўлган талаб аҳоли сонинг доимий ортиши, хусусийлаштириш ва бизнеснинг яратиши билан кўпайиб бораверади.

Хулоса ўрнида, ёқилғи харажатлари бу саноатдаги лойиҳа харажатларининг муҳим қисмларидан бири саналади. Келгуси йилда чиқиндиларни йифиш ва ташишда фойдаланиладиган маҳсус техникаларни ҳаракатлантирадиган дизель ёқилғисининг нархи ошиши ушбу бизнес учун потенциал риск ҳисобланади.

4.1 Маҳаллий ва халқаро бозор имкониятлари

ҚМЧни тўплаш, ташиш, саралаш ва қайта ишлаш бозори, ташкилий тузилма нуқтаи назаридан номукаммал рақобат бозори ҳисобланади. Шу билан бирга, у ўзининг бир қанча хусусиятларига кўра иқтисодий назарияда монополистик рақобат ва монополия бозори сифатида таснифланадиган бозор турларига ҳам яқинроқ. Ушбу ҳолатлар муқаррар равишда харидорларнинг хатти-ҳаракатларида, уларнинг асосий мақсадларининг ўзгариши, нархлар тизимида ўз натижасини кўрсатади, бу ҳам давлат томонидан амалга оширилаётган жараёнларни доимий равишда аниқ тартибга солишини талаб қиласди.

Косонсой туманида қаттиқ майший чиқиндиларни тўплаш, ташиш, саралаш кластер хизматларини давлат-хусусий шерикчилиги асосида бошқариш лойиҳаси худудда чиқиндини йифиш қамрови даражасини 100 фоиз даражасига чиқариши мўлжалланган. Ҳозирги 76 фоиз қамров даражасида тумандаги уй хўжаликлари ҳамда корхоналарнинг чиқинди ташиш билан боғлиқ эҳтиёжларини тўлалигича қондирмаяпти.

Ўтказилган маркетинг тадқиқотларига кўра, чиқиндиларни йиғиш нуқтаи назаридан, туманда ушбу лойиҳанинг мақсадли бозори сифатида қуйидаги уй хўжаликлари ҳамда корхона ва ташкилотлар лойиҳа доирасидаги ташкил этиладиган корхонанинг мақсадли бозори бўла олади:

- турар-жой бинолари;
- бизнес комплекслари;
- савдо марказлари ва анъанавий бозорлар;
- меҳмонхоналар;
- ресторанлар;
- умумий ўрта таълим мактаблари;
- жамоат объектлари;
- қурилиш майдонлари;
- фермерлар;
- касалхоналар ва бошқалар.

Лойиҳа аҳоли ва юридик фирмалар томонидан чиқариладиган майший чиқиндиларни Косонсой тумани ҳудудида тўплаш, ташиш, саралаш ва қайта ишлашни ташкил этишга қаратилган. Туман аҳолиси 2021 йил ҳолатига кўра, 212 900 кишини ташкил этган ҳамда аҳолининг йиллик ўртacha ўсиши 2,01% ни ташкил қилмоқда. Бу эса лойиҳа амалга ошишининг охирги йилига келиб аҳоли сони қарийб 260 минг кишига етишини билдиради. Шунингдек, Наманганд вилояти Статистика бошқармаси маълумотларига кўра, Косонсой туманининг Ялпи Ҳудудий Маҳсулоти (ЯҲМ) Ўзбекистон ЯИМнинг ўртacha ўсиш кўрсаткичи миқдорида ошмоқда. Аҳоли турмуш даражаси ортиши билан, уларнинг истеъмол даражаси ҳам ортади ва бу ҚМЧ миқдори йилдан йилга кўпайишини англатади.

4.2 Лойиҳанинг қўлами

Лойиҳа Косонсой тумани ҳудудини, яъни 0,51 минг км². майдонни ҳамда унинг 212 900 нафар аҳолисини қамраб олади. Лойиҳа ҚМЧ хизматларининг сифати билан боғлиқ муаммони ҳал қилиш заруриятига асосан амалга оширилмоқда. Лойиҳанинг асосий мақсади бўлиб, ҚМЧни тўплаш, ташиш, саралаш ва қайта ишлаш тизимини қайта шакллантириш, ҳудуддаги экологик ва санитар-эпидемиологик вазиятни, соғлиқни ва ҳаёт шароитларини яхшилаш ҳисобланади.

Шунингдек, лойиҳа чиқиндиларни қайта юклаш станцияси яратилишини кўзда тутади.

4.3. Рақабатдош устунликлар

Давлат-хусусий шериклик асосида Косонсой туманида ташкил этиладиган лойиҳа ва уни амалга оширувчи корхона ушбу бозорда, ушбу бизнесда янги ҳисобланади. Чунки ҳозирга қадар чиқиндини тўплаш иши билан ёки давлат томонидан Экология ва атроф-мухитни муҳофаза қилиши қўмитаси тасарруфидаги Давлат унитар корхоналари (“Toza hudud” ДУК каби) шуғулланган ёки умуман ҳеч ким шуғулланмаган. Хусусий капиталнинг ушбу бизнесдаги улуши ниҳоятда паст ва кўпроқ Тошкент шаҳри ҳамда вилоят марказлари билан чекланади. Лойиҳа асосида ташкил этиладиган компания ишга киришишдан олдин бозорни пухта ўрганиши, ўзининг қиёсий устунлигидан муваффақиятли фойдаланиши лозим. Ҳудуд бозорини тадқиқ қилиш асосида рақабатда устунлик берадиган бир нечта омиллар топилди. Улар сирасига мижозлар ва ҳамкорлар ишончи, ҳалоллик, чиқинди йиғишнинг бутун туман ҳудудини қамраб оладиган мукаммал тармоғи, кучли бошқарув, кучли операцион ҳаракатланиш ва бошқалар киради.

Қаттиқ майший чиқинди йиғиш ва уни ташиш тармоғи корхонаси тумандаги кичик ва ўрта бизнес вакиллари, шунингдек, йирик саноат корхоналари билан ижобий алоқаларга эга бўлиши, улар орасида етарлича репутацияси бўлиши корхонага бошқалар билан рақобатда устунлик берадиган яна бир муҳим омиллардан биридир.

Корхона ўз ходимлари ва ишчиларига етарлича ойлик иш ҳақи беради. Уларни турли бонуслар ва ижтимоий ёрдам пакетлари билан қўллаб-куватлайди. Ходимларга Ўзбекистон меҳнат муносабатларини тартибга солиш бўйича қонунлар ва бошқа қонуности ҳужжатларида белгиланган талаблар бўйича меҳнат қилиш, дам олиш учун шароит яратиб беради ва бу орқали тумандаги бошқа корхона ва ташкилотларга қараганда кадрлар меҳнат бозорида усиунликка эришади ва ўз ишининг усталари билан меҳнат шартномалари имзолайди. Бу эса корхонага ходимларнинг ушбу бизнесни ривожлантириш учун бизнес эгалари билан бир қаторда жон куйдириши ва қайғуришини беради ва корхона шиддат билан олға интилади.

4.4 SWOT таҳлил ҳамда Marketing Mix (4P) стратегияси

Ушбу лойиҳанинг муваффақиятли амалга ошиши, ундан манфаатдор томонлар кўзлаган мақсадига эришиши учун лойиҳага таъсир қилувчи ички ва ташқи омилларни ҳисобга олган ҳолда унинг SWOT таҳлилини амалга ошириш керак.

SWOT таҳлил

Кучли томонлари (S – Strength) — кучли бошқарув, Косонсой туманидаги иирик аҳоли пунктига чиқиндини ташиш соҳасида хизмат қиладиган кенг тармоқнинг мавжудлиги, лойиҳанинг афзаликлари, иқтисодий устунлиги, мижозларнинг содиклик дастури ҳамда соҳадаги тадбиркорнинг ишчанлик обрўси.

Кучсиз томонлари (W – Weakness) — ушбу лойиҳа доирасида катта миқдордаги бошланғич капиталнинг талаб этилиши. Ушбу маблағлар, асосан, чиқинди ташиш бўйича маҳсус техникалар харид қилиш, чиқиндиларни қайта юклаш станцияси сотиб олиш учун сарфланади.

Имкониятлар (O – Opportunities) — йилдан йилга аҳоли сонининг кўпайиб бориши, ҳудудда кичик ва ўрта тадбиркорлик субъектлари сонининг муттасил ўсиши.

Хавф-хатарлар (T – Threat) — иқтисодиётнинг пасайиши, рақобат муҳитининг ҳаддан ортиқ ортиб кетиши, ўзгарувчан харажатлар, ёқилғи нархининг кескин қимматлашуви. Шунингдек, институционал ўзгаришлар вужудга келиши (қонунчилик ўзгариши ва ш.к.).

Marketing Mix ёки 4P стратегияси маркетингда кенг қўлланиладиган стратегиялардан бири бўлиб, у маркетинг режалаштиришнинг тўртта асосий “координаталарига” асосланади. Улар қўйидагилар:

Product (маҳсулот) – товар ёки хизмат, ассортимент, сифат, маҳсулот хусусиятлари, дизайнни ва эргономикаси;

Price (нарх) – нарх, устамалар, чегирмалар;

Promotion (танитиш) – реклама, сотишни рағбатлантириш;

Place (жой) – етказиб бериш, савдо нуқталарининг жойлашуви, тарқатиш каналлари, сотувчи ходимлар.

Marketing Mix модели бозорда маҳсулотни самарали тарғиб қилиш учун сотувни бошқаришни ва ишлаб чиқиши мумкин бўлган барча керакли маҳсулот параметрларини ўз ичига олади.

Ушбу лойиҳа доирасида пул тушумлари а) аҳоли ва юридик шахсларнинг чиқиндилар учун тўлайдиган тўловлардан; б) ҚМЧларни қайта ишлаш ва уларнинг сотувини ташкил этишдан тушади. 4Р стратегиясини ҚМЧ сотувини ташкил этиш доирасида қўллаш мумкин.

Product. Аҳоли ва ташкилотлардан чиқинди йиғиб олиниши натижасида қуйидаги қайта ишланадиган хом ашёлар сараланади ва уларни қайта ишлайдиган корхоналарга сотилади:

- қоғоз;
- металл;
- резина;
- полиэтилен;
- текстил;
- шиша маҳсулотлари.

Қайта ишланадиган хом ашёлар Намангандеги вилояти ва унга ёндош ҳудудлардаги хом ашёни қайта ишлаш билан шуғулланадиган турли хил корхоналарга сотилади. Сотиш жараёнини тўғри амалга ошириш учун хом ашё ассортиментини кўпайтириш, уларни энг мақбул нархда сотишни ташкил қилиши керак.

Price. Чиқиндини тўплаш, ундан сараланадиган иккиласми хом ашёни сотиш, иккиласми хом ашё (қоғоз, металл, шиша маҳсулотлари каби) нинг ўзини тўплаш ва сотиш билан Косонсой туманида бир нечта корхона, шунингдек жисмоний шахслар шуғулланади. Шунинг учун хусусий шерик томонидан қайта ишланадиган хом ашё сотуви ташкил этилганда нарх таклифи энг яхшилардан бири бўлиши керак, энг қўп маҳсулот харид қиласидиган ва доимий харидорлар учун нарх чегирмалари қилинади.

Promotion. Маркетингнинг вазифаси бозорни ўрганиш билангина чегараланиб қолмай, корхона маҳсулотларининг керакли харидорларига етиб боришини таъминлашдан иборат. Айни мақсадга эришиш учун маҳсулотлар тарғиботи, рекламаси тўғри ташкиллаштирилиши керак.

Корхона маҳсулотлари ва улар тўғрисидаги маълумотлар ҳам анъанавий (билбордлар, реклама доскалари, телевидение орқали маркетинг), ҳам замонавий (SMM – ижтимоий тармоқлардаги маркетинг) маркетинг каналлари орқали мақсадли аудиторияга етказилади.

Place. Маҳсулотлар сотуви амалга оширилаётганда сотиш жойи аҳамияти ҳам юқори. Бунда жойнинг етарли инфратузилмаси билан таъминланганлиги, автомобиль йўлларига яқинлиги савдонинг қўпайиши учун муҳимдир.

4.5. Сотиш ва маркетинг стратегияси

Маркетинг стратегияси

Тайёрланган маркетинг стратегияси профессионализм, мижозларга мукаммал хизмат кўрсатиш, ҳалоллик ва сифатли хизмат кўрсатишга асосланган. Компания ўзи учун содик мижозлар базаси (LCB – loyal customer base) яратилишини таъминлайди.

Корхона ўз ишининг натижалари ва корхона хизматларидан қониққан мижозларнинг тавсиялари, таклифлари ва шикоятларини инобатга олган ҳолда савдо даражасини оширади.

Савдо ва маркетинг жамоаси соҳадаги катта тажриба асосида ишга олинади ва улар ўз мақсадлари ҳамда корхонанинг умумий мақсадларига эришиш учун муентазам равишда тажриба ортириб боради ва қайта тайёрланади.

Корхонанинг мақсади Косонсой туманида чиқиндини тўплаш ва сараланган иккиламчи хом ашёни сотиш бўйича энг етакчи корхонага айланиш саналади. Бунинг учун компания қўйидаги маркетинг ва сотиш стратегияларидан фойдаланиши тавсия этилади:

- Тураг-жой бинолари, кўп қаватли уйлар, меҳмонхоналарга ўз бизнесини танитиш мақсадида брошурा ва танишув хатлари юбориш ва бу билан бизнесни танитиш;
- Флаер ва визиткалар чоп этиб, уларни мақсабли аудитория саналадиган кичик ва ўрта бизнес корхоналариа тарқатиш;
- Дўстлар ва оила аъоларидан фойдаланиб, бизнес тўғрисида ён-атрофга, туманинг қишлоқ ҳудудларига маълум қилиш;
- Мактаблар, кутубхоналар, маҳаллий чойхона ва бошқа одамлар гавжум бўладиган жойлардаги эълонлар тахталарида компания ва у таклиф қилаётган маҳсулотлар ҳақида маълумот жойлаш;
- Маҳаллий босма ва электрон оммавий ахборот воситалари, жумладан Телеграм каналлари орқали мақсадли аудиторияга корхона хизматларини реклама қилиш.

Қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиши бизнеси биринчи йилнинг ўзидаёқ даромад келтирадиган бизнеслар сирасига киради.

Сотиш стратегияси

Корхона фаолият олиб бориши натижасида қуйидаги икки манбадан пул тушумлари тушади:

- аҳоли ва юридик шахсларнинг белгиланган тарифлар бўйича чиқиндилар учун тўлайдиган тўловлари;
- қаттиқ майший чиқиндилар орасидан хом ашё сифати сотишга яроқли маҳсулотлар сотуви.

Аҳоли томонидан чиқиндилар ташиш учун тўланадиган йиллик тўловлар миқдори 6,39 млрд. сўмни (қамров даражаси 100 % бўлганда), юридик шахслар томонидан тўланадиган тўлов миқдори эса 126,36 млн. сўмни (шартнома қилган юридик ташкилотлар билан) ташкил этилиши прогноз қилинмоқда. Бунда Косонсой туманида истиқомат қилувчи 212,9 минг аҳолининг йиллик 30 минг сўмдан, шу худудда Тоза ҳудуд ДУК билан шартнома қилган 117 та юридик шахснинг ҳар бир метр куб чиқинди учун 36 минг сўмдан тўлов қилиши кутилмоқда.

ҚМЧ таркибидан саралаб олинган иккиламчи хом ашё савдосидан тушадиган тушум миқдори эса қуйидагича бўлади:

Номи	Ўлчов бирлиги	1 йиллик сараланган иккиламчи хом-ашё	1 тонна сараланган иккиламчи хом-ашёнинг нархи (ҚҚС билан)	Тўлиқ ишлаб чиқариш қувватидаги тушум (ҚҚС билан)
Қоғоз	тонн	11 015	800,00	8 812 143,90
Металл	тонн	1 340	500,00	670 235,81
Резина	тонн	466	500,00	233 125,50
Полиэтилен	тонн	9 966	700,00	6 976 280,59
Текстиль	тонн	2 273	350,00	795 540,77
Шиша	тонн	2 156	150,00	323 461,63
Жами		27 217		17 810 788,20

4.6 Талаб ва таклиф

Иқтисодиётда исталган турдаги маҳсулот, товар ёки хизматнинг бозор нархи талаб ва таклиф эгри чизиқлари кесишган нуқта белгилаб беради.

Талаб истеъмолчиларнинг маълум турдаги товар ва хизматларга бўлган эҳтиёжи. Талабнинг энг кенг тарқалган миқдорий характеристикаси – хизматларга бўлган талаб эластиклиги деб аталади. Хизматларга бўлган талаб эластиклигининг учта тури мавжуд: нарх эластиклиги, даромад эластиклиги ва турли хизматлар учун ўзаро мослашувчанлик.

Талабнинг нарх эластиклиги = талаб қилинган миқдорнинг %да ўзгариши / нархнинг %да ўзгариши

Нарх эластиклиги маҳсулот нархининг ўзгаришига нисбатан истеъмол ҳажмининг ўзгаришини ўлчаш билан ифодаланади.

Талаб эластиклигининг миқдорий ифодаси муайян мамлакат истеъмолчилик хулқ-авторининг ўзига хос хусусиятларини акс эттиради, чунки у истеъмол имтиёзларининг жамланганлиги, аҳолининг даромад даражалари, миллий хусусиятлари ва иқтисодиёт ривожланишидаги умумий вазият билан белгиланади. Шунинг учун, одатда, бир мамлакат маълумотларидан олинган эластиклик характеристикасини бошқа мамлакат шароитига ўтказиш нотўғри ҳисобланади. Бироқ, умумий қоида шундан иборатки, берилган хизмат жавоб берадиган талаб қанчалик юқори бўлса ва унинг ўрнини босувчилар сони қанчалик кам бўлса, нарх эластиклиги шунчалик паст бўлади. Ўзбекистонда ҳозирча бу коефициентга тааллуқли ҳисоб-китоблар йўқ.

Нарх омилидан ташқари нархсиз омиллар ҳам талаб ва таклифга таъсир қиласди. Талаб мижозлар (аҳоли) сони, жисмоний шахс, оиланинг ўртacha даромади билан белгиланади.

Таклиф истеъмолчилар учун мавжуд бўлган маълум бир товар ёки хизматнинг умумий миқдорини тавсифловчи асосий иҷтисодий тушунчалардан бири. Таклиф нархга тўғри пропорционал бўлиб, маҳсулот нархи ошса, унинг таклифи ҳам ошишини билдиради.

5. Техник-технологик бўлим

5.1. Технологик ва техник ечимлар акс эттириш

Мамлакатимизда атроф-муҳитни муҳофаза қилишни таъминлаш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш, шунингдек, ҳудудларнинг санитария ва экологик ҳолатини яхшилаш соҳасида изчил сиёsat амалга оширилмоқда.

Ҳозирда республика ҳудудида умумий қуввати йилига 894 минг тонна ҚМЧни қайта ишлайдиган 183 та корхона, шу жумладан 72 та полимер плёнка ва пластмассани, 65 та қоғоз ва картон буюмларини, 17 та шина ва резинотехника буюмларини, 10 та метални, 6 та шишани, 2 та мой ва текстилни, 11 та бошқа чиқиндиларни қайта ишлаш корхоналари мавжуд.

Шу билан бирга республиканинг 9 та шаҳрида (Андижон, Бухоро, Гулистон, Жizzах, Навоий, Нукус, Термиз, Урганч ва Қарши) умумий қуввати йилига бир миллион тоннадан ортиқ майший чиқиндиларни қайта ишлаш қувватига эга бўлган, ҚМЧни тўплаш, ташиш, саралаш, утилизация қилиш, қайта ишлаш ва кўмиш бўйича кластерларнинг ташкил этилиши ҚМЧнинг истеъмол қимматига эга таркибларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш йўлидаги муҳим қадамлардан бири бўлди.

ҚМЧ билан боғлиқ ишларни амалга ошириш тизими самарали ишлашининг асосий омили ҚМЧни ўз вақтида тўплаш ҳамда уларни қайта ишлаш ва (ёки) жойлаштириш жойларигача ташиш ҳисобланади.

Кўрсатилаётган хизматлар сифатини яхшилаш мақсадида органик, қайта ишланадиган ва қайта ишланмайдиган ҚМЧни тўплаш ва олиб чиқиб кетиш жадваллари мақбуллаштирилади, ҚМЧ ҳосил бўладиган олис участкалар учун маҳсус зичловчи қурилмалар билан жиҳозланган қайта юклаш пунктлари қурилади.

5.2 Лойиҳа тузилиши

Лойиҳа ҳудудда мавжуд чиқиндиларни ташиш ва йиғиш тизимини модернизация қилиш ва қайта қуришни ўз ичига олади. Қаттиқ майший чиқиндиларни тўплаш, ташиш, утилизация қилиш, қайта ишлаш ва кўмиш бўйича самарали тизимни яратиш лойиҳанинг асосий босқичи ҳисобланади. Ушбу тизимни самарали бажариш учун лойиҳа доирасида 8 та чиқинди ташувчи машина, 50 та контейнер, 1 та чиқиндиларни қайта юклаш станцияси харид қилиш ва 10 та чиқинда йиғиш шахобчасини қуриш режалаштирилган. Давлат томонидан тақдим этиладиган мавжуд асосий воситалар (12 та чиқинди ташувчи, 1 та ассенизатор, 1 та самосвал, 1 та мультилифт, 1 та фронтал

автоюоклагич ва 1 та булдозер) майший чиқиндиларни ташиш билан боғлиқ бўлган ишларни самарали ҳал этишда кўмаклашади.

Давлат томонидан тақдим этиладиган маҳсус техникалар

Маҳсус техника тури	Маҳсус техника русуми	Сони
Мусурровоз	ISUZU NQR 71 PL ISUZU NPR 82 L	12
Мультилифт	ISUZU NQR 71 PL	1
Ассенизатор	ISUZU NPR 82 L	1
Самосвал	ISUZU NQR 71 PL	1
Фронтал автоюклагич	WZ 30-25	1
Бульдозер	ZD 160-30	1

5.3. ҚМЧларни тўплаш, ташиш ва саралашнинг технологик босқиҷлари

Қаттиқ майший чиқиндилар ихтисослаштирилган транспорт воситаларида (чиқинди ташиш машиналари ва бошқа ихтисослаштирилган машиналарда) ташилади.

Чиқинди тўплаш шоҳобчаларидаги, шунингдек ташкилотлардаги қаттиқ майший чиқиндиларни вақтинчалик тўплаш ва сақлаш учун ташкил этилган жойлардаги чиқинди контейнерлари экипаж юкловчилари томонидан ихтисослаштирилган транспорт воситасининг манипулятор механизмига ўрнатилади ва унинг маҳсус механизми ёрдамида (механик тарзда) чиқинди кузовига бўшатилади.

Манипулятор механизми билан жиҳозланмаган ихтисослаштирилган транспорт воситасининг чиқинди кузовига контейнерларни бўшатиш экипаж юкловчилари томонидан қўл кучи билан амалга оширилади.

«Сигнал» усулида йўналиш жадвали бўйича етиб келган ихтисослаштирилган транспорт воситасига қаттиқ майший чиқиндиларни жойлаштириш истеъмолчилар ва экипаж аъзолари томонидан амалга оширилади.

Бунда қаттиқ майший чиқиндилар маҳсус чиқинди қопларида (пакетларда) ёки ғилдиракли контейнерларда (40 – 120 л.) сақланган ҳолларда

уларни ихтисослаштирилган транспорт воситасига жойлаштириш экипаж юкловчилари томонидан амалга оширилади.

Қаттиқ майший чиқиндиларни ихтисослаштирилган транспорт воситасига юклаш жараёни пиёдалар, автомототранспорт воситалари ҳамда велосипедлар ҳаракатига тўсқинлик қилмаслиги лозим.

Чиқинди сақлаш контейнерлари қаттиқ майший чиқиндилардан тўлиқ, қолдиқсиз тозаланиши ҳамда санитария талабларига мувофиқ дезинфекция қилиниши керак.

Қаттиқ майший чиқиндиларни юклаш ва ташиш ишлари уларни тушириб қолдириш, авария ҳолатини пайдо қилиш, инсонлар соғлиғи ва атроф-муҳитга зарар етказиш эҳтимолларини истисно қилувчи усуллар билан амалга оширилади.

Қаттиқ майший чиқиндиларни ташишга ихтисослаштирилмаган - ағдарма ва бортли маҳсус транспорт воситаларидан майший чиқиндиларни ташиш мақсадида фойдаланилганда, чиқиндиларнинг тўкилиши ва суюқликнинг (фильтрат) оқиши ҳамда чиқинди чангларининг атмосфера ҳавосига тарқалишини олдини олиш чоралари қўрилиши лозим.

Қаттиқ майший чиқиндиларни юклаш ва ташишда қуйидагиларга йўл қўйилмайди:

- контейнерларда сақланаётган чиқиндилар ёки чиқинди уюмларидан иккиласми хом ашё ажратиб олиш;
- юклаш жойида чиқинди қолдиқларини қолдириш ёки уларни ён атрофга сочиб юбориш;
- экипаж аъзоси бўлмаган шахсларни жалб қилиш («сигнал» усулида тўплаш ва олиб чиқиб кетиш ҳоллари бундан мустасно) ёки уларни ихтисослаштирилган транспорт воситасида ташиш.

Ишлаб чиқариш қуввати даражаси, юқорида айтиб ўтилганидек, сменали қуввати ва йилига иш кунлари сонига боғлиқ бўлиб, лойиҳани баҳолашда консерватизм нуқтаи назаридан қувватни босқичма-босқич ривожлантириш назарда тутилган.

Косонсой туманида қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиш, ташиш, саралашни тўғри ташкил этиш учун қуидаги жараёнлар кема-кетлиги амалга оширилади.

1. Биринчи навбатда аҳоли ва юридик шахслар томонидан ҳосил бўлган ҚМЧ чиқинди йиғиш шаҳобчаларида ёки чиқинди контейнерларида тўпланади.
2. Сигнал усулида эса йўналиш жадвали бўйича қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиш амалга оширилади.
3. Кейинги босқичда йигилаган чиқинди худудда жойлаштириш режалаштирилган саралаш комплексига ташилади.
4. Саралаш босқичидан ўтган қайта ишланмайдиган чиқиндилар қайта юкланади.
5. Қайта юклаш станцияси бир вактнинг ўзида саралаш комплекси худудига жойлаштириш режалаштирилган.
6. Қайта юклangan ҚМЧ 10-20 м³ ҳажмдаги контейнерларга зичланган ҳолда жойлаштирилади.
7. Контейнерлардаги чиқиндилар маҳсус техника мультилифт орқали чиқинди полигонига ташилади.

5.3.1. Майший чиқиндиларни йиғии пункти

Майший чиқиндиларни йиғиш уй хўжаликларидан, тижорат ёки давлат идоралари участкаларидан бошланади. Майший чиқиндиларни йиғиш пункти асосан шаҳарнинг турар жойларида, айниқса кўп қаватли турар-жой бинолари зич жойлашгандарда ишлайди. Майший чиқиндиларни йиғиш пунктларини такомиллаштириш керак, чунки улар чиқиндиларни бошқариш тизимининг муҳим қисмидир. Майший чиқиндиларни йиғиш пунктлари қайта ишланадиган материалларни қўлда ажратиш орқали чиқиндиларни камайтириши мумкин. Ушбу тизим содда бўлса-да, жуда самарали эканлигини исботлади. Кейинчалик, қайта ишланадиган материаллар норасмий сектор томонидан тўпланади, ташилади ва кейинги фойдаланиш учун қайта ишланади.

Қонунчиликка мувофиқ кўп квартирали аҳоли хонадонларидан майший чиқиндаларни ташиб кетиш маҳсус чиқинди тўплаш шаҳобчалари орқали амалга оширилиши белгиланган.

Косонсой туманидаги мавжуд кўп қаватли уйлар учун дастлабки ҳисоб-китобларга кўра 10 дона намунали чиқиндиларни йиғиш шаҳобчаларини куришга эҳтиёж бор. Шу сабабли, лойиха доирасида хусусий шерик

томонидан 10 та чиқиндиларни йиғиш шаҳобчалари қуриш учун инвестиция киритилади.

5.3.2. Чиқинди йиғии контейнерлари

Ҳозирги Наманган вилояти Косонсой туманида чиқинди йиғиш баклари ўрнатилган бўлиб, улар 2016 ва 2018 йиллар оралиғида харид қилинган. Шу билан бирга, вилоятлардаги қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиш тизими чиқиндиларни йиғиш самарадорлигини оширишни истаса, чиқиндини йиғиш бакларини алмаштириш талаб қилинади. Вилоятда асосан **0,75 м³** ҳажмли пўлат баклар ишлатилади.

Лойиҳа доирасида **1,1 м³** ҳажмдаги **50** та бакларни харид қилиш режалаштирилмоқда. ҚМЧни чиқинди йиғиш пунктларининг ўзида ҳар хил рангдаги қопқоқларга қараб, фуқароларнинг онги ошиб бориши ва тарбияланиши натижасида, дастлаб сараланиши режалаштирилмоқда, яъни фуқаролар қайта ишланиш учун яроқли бўлган турли чиқиндини (шиша идишлар, пластмасса, қофоз ва бошқалар) тегишли рангдаги қопқоқли контейнерга ташлайди.

5.3.3. Чиқинди ташии техникалари

Бугунги кунда “Тоза ҳудуд”ДУК Косонсой тумани филиали ҳисобида 12 та маҳсус чиқинди ташувчи техника мавжуд. Туманда йиғилган майший чиқиндилар маҳсус техникалар ёрдамида лойиҳа доирасида ишга тушириладиган чиқиндиларни саралаш комплексига келтирилади.

Ҳозирда Косонсой туманида 212,9 минг аҳоли рўйхатга олинганлигини, майший чиқиндиларни қайта юклаш станциялари орқали полигонларга жўнатиш тизими яраталиши ҳисобига, маҳсус техникалардан самарали фойдаланиш имкониятлари ошиши, яъни ҳар бир техникани бир кунлик қатнови камидаги 3,0 маротабага етишини ҳисобга олинса, ўртача ҳар 12,0 минг аҳоли учун 1 та чиқинди ташувчи техника лозим бўлади. Шу сабаб, лойиҳа доирасида хусусий шерик томонидан тўла қувватни таъминлаш учун қўшимча 6 та маҳсус чиқинди ташувчи техника сотиб олиш учун инвестиция киритилади.

Таклиф этилаётган лойиҳа факат ишлаб чиқариш самарадорлигини дастлабки яхшилашга қаратилганлиги сабабли, биринчи босқичда такомиллаштиришнинг энг яхши варианти Хусусий шерик сифатида қатнашадиган корхонага энг керакли "универсал" технологияларни тақдим этиш эканлиги тўғрисида келишувга эришилади. Ўзбекистонга келсан, бу маълум даражада обрў қозонган, юк ташиш ҳажми 7 дан 12 м³ гача бўлган юк машиналари ҳисобланади.

Косонсой туманида ҳосил бўлаётган майший чиқиндилар, лойиха доирасида ишга тушириладиган чиқиндиларни қайта юклаш станциясига келтирилади ҳамда саралашдан ўтказилган чиқиндилар қайта юклаш технологияси ёрдамида контейнерларга зичланиб, маҳсус мультилифт техникалари ёрдамида Косонсой туманидаги чиқинди полигонига жойлаштирилади.

Косонсой туманида ҳосил бўлаётган майший чиқиндилар, лойиха доирасида ишга тушириладиган чиқиндиларни қайта юклаш станциясига келтирилади ҳамда саралашдан ўтказилган чиқиндилар қайта юклаш технологияси ёрдамида контейнерларга зичланиб, маҳсус мультилифт техникалари ёрдамида Тўракўргон туманидаги чиқинди полигонига жойлаштирилади. Шу сабаб, лойиха доирасида хусусий шерик томонидан саралашдан ўтиб маҳсус қайта юклаш технологияси ёрдамида $10-20\text{ m}^3$ ҳажмдаги контейнерларга зичланган майший чиқиндиларни полигонларга олиб бориш учун 2 та маҳсус мультилифт техникаси сотиб олиш учун инвестиция киритилади.

Чиқиндиларни қайта юклаш станцияси

Косонсой туманида ҳосил бўлаётган майший чиқиндиларни маҳсус чиқинди ташувчи техникалар ёрдамида, лойиха доирасида ишга туширилиши режалаштирилаётган чиқиндиларни қайта юклаш станцияга олиб келиш орқали, ушбу ҳудудда чиқинди полигонига бўлган эҳтиёжни йўққа чикаради. Бу эса туман экологик вазиятини яхшилашга катта хизмат қиласи. Бунинг учун туманнинг чиқинди полигонига йўналиши қулай бўлган ҳудуддан 0,50 дан 1 ГАча бўлган ерга эҳтиёж туғилади. Мазкур ажратилган жойга бир вақтнинг ўзида майший чиқиндиларни қайта юклаш технологиялари ишга тушириш режалаштирилган. Косонсой тумани аҳоли сони ва чиқиндиларни тўпланиш меъёрларини хисоб-китоб қилган ҳолда кунига 100 тонна майший чиқиндиларни қайта юклаш имкониятига эга бўлган 1 та чиқиндиларни қайта юклаш ускунаси учун инвестиция киритилади.

5.4 Лойиҳанинг ҳал қилувчи кўрсаткичлари, компонентлари, шунингдек, уларнинг ҳисоб-китоб қилинган қийматлари

Жадвалда келтирилган асосий воситалар билан таъминланса, Косонсой туманида аҳолини майший чиқиндиларни ташиб кетиш хизмати билан қамраб олиш даражаси 100 фоизга чиқарилади.

Номи	Давлат ташкилотидаги асосий воситалар сони	Хусусий шерик томонидан лойиҳага киритиладиган асосий воситалар сони
Чиқиндиларни қайта юклаш ускунаси		1
Чиқинди ташувчи (Исузу) 7м ³ ҳажмли	12	
Чиқинди ташувчи (HOWO) 8м ³ ҳажмли		6
Самосвал 25 т.	1	
Мультилифт	1	2
Ассенизатор	1	
Бульдозер	1	
Фронтал автоюклагич	1	
Чиқинди йигиш майдончалари	10	10
Чиқиндилар учун контейнерлар	24	50

6. Экологик бўлим

6.1. Лойиҳанинг атроф-муҳит ҳолатига таъсири

Ҳозирги вақтда чиқиндиларни қайта ишлаш долзарб, истиқболли ва умуман муҳим йўналиш ҳисобланади. Бунинг долзарблиги нафақат йўқ қилиниши талаб қиласидан чиқиндилар ҳажмида, балки яқин келажакда ушбу ҳажмларнинг жиддий пасайишига умид қилишининг ҳожати йўқлигини ва сайёрамизнинг ўзини ўзи тиклаш манбаи чексиз эмаслигини англашдадир. Ушбу йўналишнинг аҳамияти атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва экологик вазиятни яхшилаш бўйича аниқ талаблар билан изоҳланади, чунки ифлосланиш кирадиган экотизимларнинг заҳарланиши катта зарар етказади, аммо чиқинди уюмлари ва чиқиндихоналар эгаллаган майдонларнинг ўсиш хавфи камроқ. Ўз навбатида, катта миқдордаги руҳсатсиз ахлатхоналар турли хил касалликлар, шунингдек уларни ташувчилар ва атрофдаги экотизимларга жиддий зарар етказиши мумкин бўлган турли хил ҳайвонлар учун жой бўлиши мумкин.

Шу билан бирга, асосан чиқиндиларнинг моҳияти, унинг инсон саломатлиги ва атроф-муҳитга таъсири тўғрисида хабардорликни ошириш орқали кенг жамоатчилик томонидан қўллаб-қувватлашни таъминлаш керак.

Ушбу мақсадга эришиш учун қўйидаги мақсадли вазифаларни бажариш керак:

- ҚМЧни бошқариш соҳасидаги масалаларга ойдинлик киритиш мақсадида аҳоли ва тадбиркорлик субъектлари ўртасида ахборот учрашувлари, семинарлар, тренинглар ва "давра суҳбатлари" ни ўтказиш;
- ҚМЧни бошқариш соҳасидаги долзарб масалаларни, шу жумладан чиқиндиларни алоҳида йиғиши, мавжуд муаммоларни ва уларни ҳал этиш йўлларини, шунингдек аниқ мақсадли ижтимоий гурухларга (болалар, талаба-ёшлар, уй бекалари, шаҳар ва қишлоқ аҳолиси) йўналтирилган масалаларни оммавий ахборот воситаларининг босма ва электрон қўринишларида кенг ёритиш;
- маҳсус чиқинди оқимларини йиғиши ва қайта ишлаш тизимларини жорий этиш учун ҳар бир минтақада йиғиши пунктларини яратиш (таркибида симоб мавжуд чиқиндилар, шина чиқиндилари, ишлатилган батареялар, чиқинди мойлар, қадоқлаш чиқиндилари ва бошқалар);
- чиқиндиларни йиғиши пунктлари ва ижтимоий объектларни контейнерлар билан жиҳозлаш;
- қайта ишланадиган чиқиндиларни саралаш учун қулайликлар яратиш – ҳар бир вилоятда кунига 4,9 минг тонна ишлаб чиқариш қуввати билан;

- завод чиқиндиларини қайта ишлаш корхоналарини яратиш (компостлаш технологияси бўйича) - корхонанинг ҳар бир ҳудудида кунига 2,4 минг тонна ишлаб чиқариш қуввати билан;
- бозорда сотиш учун қайта ишланадиган материалларни ажратиш;
- кейинчалик маҳсулотни бозорда сотган ҳолда, компост материал сифатида фойдаланиш учун биомассани ҚМЧ дан ажратиш;
- чиқиндиларнинг калория қийматидан фойдаланган ҳолда ёқилғидан олинадиган энергияни алмаштириш;
- ҳосил бўладиган чиқиндиларнинг умумий миқдоридан полигонларда кўмиш учун ҚМЧ ҳажмини 95% дан 54% гача камайтириш;
- қайта ишланадиган иккиламчи хом ашёни сотишдан эришиладиган даромадларинг даражасини оширишни таъминлаш.

Полигонларнинг экологик хавфини инобатга олиш ниҳоятда муҳим. Чиқиндиҳоналар кўплаб муаммоларни келтириб чиқаради, жумладан, улар орасида касалликка олиб келадиган каламушлар, заарли ва бадбўй метан газининг чиқиши, сувга тушадиган заҳарли балчик – фильтратлар бўлади. Чиқинди билан боғлиқ муаммоларни ҳал қилишга оқилона ёндашган ҳолда, бу муаммоларнинг барчасининг олдини олиш мумкин. Чиқиндини уюм қилиб йиғиши ўрнига анчадан бери бошқа усувлар ихтиро қилинган. Улардан бири чиқиндиларни пиролиз ёрдамида қайта ишлашдир.

6.2 Экология ва атроф мұхитга салбий таъсирини камайтириш бўйича чора-тадбирлар

Мамлакатимизда атроф-мұхитни мұхофаза қилишни таъминлаш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш, шунингдек, ҳудудларнинг санитария ва экологик ҳолатини яхшилаш соҳасида изчил сиёsat амалга оширилмоқда.

Хусусан, 2017-2018 йилларда қаттиқ майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш тизимининг инфратузилмасини такомиллаштириш бўйича кенг кўламли ишлар олиб борилди, 13 та санитария тозалаш давлат унитар корхоналари ҳамда уларнинг туман ва шаҳарлардаги 172 та филиали, шунингдек, 9 та майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни комплекс амалга ошириш кластерлари ташкил этилди. Кўрилган чора-тадбирлар аҳолининг деярли ярмини санитария жиҳатидан тозалаш хизматлари билан қамраб олинишига имкон берди.

Шу билан бирга қишлоқ аҳоли пунктларида қаттиқ майший чиқиндиларни тўплаш ва олиб чиқиб кетиш бўйича хизматларнинг етарли даражада таъминланмаганлиги, қаттиқ майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасидаги инфратузилманинг қониқарсиз ҳолатда эканлиги, мавжуд қаттиқ майший чиқинди полигонларининг санитария талаблари ва экологик меъёрларга мувофиқ келмаслиги мазкур соҳада комплексли чора-тадбирларни қабул қилишни талаб этмоқда.

Қаттиқ майший чиқиндиларни тўплаш, ташиш, утилизация қилиш, қайта ишлаш ва кўмиш бўйича самарали тизимни яратиш, уларнинг фуқаролар соғлиғи ва атроф-муҳитга зарарли таъсирини бартараф қилиш, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 январдаги ПФ-5635-сон «2017 — 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини «Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили»да амалга оширишга оид Давлат дастури тўғрисида»ги Фармони ижросини таъминлаш мақсадида:

Кўйидаги асосий вазифаларни амалга оширишни назарда тутувчи, 2019 – 2028 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасида қаттиқ майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш стратегияси (кейинги ўринларда — Стратегия) тасдиқланди:

- аҳолининг қаттиқ майший чиқиндиларни тўплаш ва олиб чиқиб кетиш бўйича хизматлар билан тўлик қамраб олинишини таъминлашга йўналтирилган санитария жиҳатидан тозалаш инфратузилмасини ривожлантириш;
- қаттиқ майший чиқиндиларни қайта ишлашнинг самарали ва замонавий тизимини яратиш;
- полигонларга кўмиш учун йўналтириладиган қаттиқ майший чиқиндилар ҳажмини камайтириш, санитария ва экологик меъёрлар талабларига мувофиқ келадиган замонавий қаттиқ майший чиқинди полигонларини яратиш, шунингдек, мавжуд полигонларни ёпиш ва рекультивация қилиш бўйича чора-тадбирларни кўриш;
- санитария жиҳатидан тозалаш соҳасида нархлар шаклланишини такомиллаштириш ва тарифларни оптималлаштириш;
- қаттиқ майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш объектларидан муқобил энергия манбалари сифатида фойдаланиш.

7. Институционал бўлим

Лойиҳани амалга оширишда иштирок этувчилар давлат шериги ва хусусий шерик ҳисобланади. Уларнинг ўзаро ҳамкорлиги иқтисодий ва ижтимоий муаммоларни ҳал этишга қаратилган. Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг давлат-хусусий шериклик лойиҳаларини кўриб чиқиш ишчи гурӯҳи лойиҳани қўриб чиқади ва амалга оширишга қарор қиласиди.

Хусусий шерик мавжуд ва содир бўлиши мумкин бўлган рискларни ўз бўйнига олган ҳолда лойиҳага ўз инвестицияларини жалб қиласиди.

Лойиҳа ишга туширилгандан кейин харажатлар, фойда ва мажбуриятлар хусусий шерик аъзолари ўртасида тақсимланади.

7.1 Лойиҳани бошқариш

Мазкур лойиҳани бошқариш, талабгор корхона томонидан амалга оширилади. Бошқарув корхонанинг устави ёки шунга тенглаштирилган ҳужжати орқали бўлади.

Корхонанинг эгаси (таъсисчи) бошқарув учун директор тайинлайди. Директор ўз ўрнида маъмурият ва ишчи бўлимни тайинлайди. Ҳужжатлар алмашинуви ёки қарорлар ижроси қуйидаги схема орқали амалга оширилади.

7.2. Лойиҳанинг ҳуқуқий асослари

Лойиҳанинг ҳуқуқий асослари сифатида қуидаги манбаларни кўрсатиш мумкин:

- Ўзбекистон Республикасининг «Чиқиндилар тўғрисида» ги Қонуни (05.04.2002);
- Ўзбекистон Республикасининг «Давлат-хусусий шериклиги тўғрисида» ги Қонуни (10.05.2019);
- Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 апрелдаги «2019-2028 йилларда Ўзбекистон Республикасида қаттиқ майший чиқиндилар билан боғли ишларни амалга ошириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида» ги Қарори (ПҚ-4291-сон);
- Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 29 декабрдаги «Хусусий тиббиёт ташкilotларини янада ривожлантириш учун қўшимча шароитлар яратиш тўғрисида» ги Қарори (ПҚ-3450-сон);
- Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 сентябрдаги «Майший ва қурилиш чиқиндилари билан ишлаш соҳасида фаолиятни бошқариш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» ги Қарори (№ПҚ-4845).

Қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиш, ташиш, утилизация қилиш, қайта ишлаш ва кўмишнинг самарали тизимини яратиш, уларнинг аҳоли саломатлиги ва атроф-муҳитга заарли таъсирини олдини олиш, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 январдаги ПФ-5635-сонли "Фаол инвестициялар ва ижтимоий ривожланиш йили"да 2017 - 2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини амалга ошириш Давлат дастури тўғрисида" ги фармонида ҳам кўзда тутилган.

7.3. Шерикларнинг ўзаро ҳамкорлиги ва мажбуриятлар тақсимоти

Наманган вилоятининг Косонсой туманида қаттиқ майший чиқиндиларни тўплаш, ташиш, саралаш кластер хизматларини давлат-хусусий шерикчилиги асосида бошқариш лойиҳаси доирасида давлат шериги сифатида Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қўмитаси ҳозирда ўз балансида мавжуд бўлган чиқинди ташишга мўлжалланган маҳсус техникалар ва бошқа асосий воситаларни битим муддатига қадар хусусий шерикка фойдаланишга топширади.

Хусусий шерик эса лойиҳа учун зарур бўлган ва илова қилинган ҳужҷатларда кўрсатилган миқдордаги ва сифатдаги маҳсус техникалар ва асосий воситаларни харид қиласди. Ҳамда лойиҳа давомида ушбу воситалардан ўзининг давлат шериги олдидаги мажбуриятларини бажариш (туманда аҳолидан чиқинди йиғиш қамровини 100 фоизга етказиш) мақсадида фойдаланади.

7.4. Институционал хавф-хатарлар

Институционал хавф-хатарлар ҳам давлат шериги томонидан, ҳам хусусий шерик томонидан юзага келтирилиши мумкин. Институционал хавф-хатарлар компания ёки таъминот занжирининг бошқаруви ва стратегиясидаги ўзгаришларни ўз ичига олган ҳодисалар ҳисобланади.

Давлат секторидаги институционал ўзгаришларга мисоллар давлат миқёсида қонунчиликнинг ўзгариши, миллий сиёsat ва бу соҳага қаратилаётган стратегиянинг қайтадан кўриб чиқилиши бўлиши мумкин. Хусусий сектордаги институционал хавф-хатарлар эса компанияни қайтадан ташкил қилиш, уни бошқа компания билан бирлаштириш, бозор конъюнктурасининг ўзгариши ва технологик ютуқлар қўринишида намоён бўлиши мумкин.

Давлат шериги томонидан юзага келиши мумкин бўлган институционал рисклар даражаси ниҳоятда паст. Чунки ҳозирги кунда экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасига ҳам ҳукумат даражасида, ҳам жамоатчилик даражасида эътибор қаратилмоқда. Бирор жойда содир бўладиган экологик қонун бузилиш ҳолатлари жамоат фаоллари эътиборидан четда қолмаяпти ва ушбу масалага ҳукумат номидан Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш қўмитаси ва унинг ҳудудий бошқармалари ўз вақтида муносабат билдириб, тегишли чоралар кўрмоқда.

Хусусий шерик ҳамда эркин бозор муҳити томонидан рўй бериши мумкин бўлган институционал хавф-хатарлар учун корхона ва аввал бошда унинг раҳбари тайёргарлик кўриши лозим. З-бўлимда ёзилганидек, корхонанинг стратегик ривожланиши ва корхона бош мақсадини ишлаб чиқиши тўғридан-тўғри директорнинг вазифалари сирасига киради. Бозордаги ўзгаришларни вақтида пайқаш, унга кириб келаётган янги ўйинчиларнинг техник ва иқтисодий имкониятларини тўғри баҳолаш, соҳага доир технологик янгиликларни кузатиб бориш ва зарур пайтда улардан унумли фойдаланиш орқали юзага келиши мумкин бўлган институционал хавф-хатарларни олдини олиш ёки минимум даражага тушириш мумкин.

8. Архитектура-қурилиш бўлими

8.1. Қурилиш майдони (трассаси)нинг шаҳарсозлик талаблари

Косонсой тумани Наманган вилоятининг шимолий қисмida жойлашган. Туман ҳудудидан халқаро автомобиль йўллари ўтмаган. Туман R-114, R-120, R-214 ички йўллари орқали вилоят маркази Наманган шаҳри ҳамда вилоятнинг Чуст, Тўракўргон туманлари, шунингдек Қирғизистоннинг Жалолобод вилояти Олабуқа тумани маркази билан боғланади.

Лойиҳа бўйича Косонсой туманида 10 та чиқинди йиғиш майдончалари қуриш режалаштирилган. Барча чиқиндилар йиғилиб ва сараланиб бўлингач, қайта юклаш станциясидан Тўракўргон туманидаги полигонга жўнатилади.

8.2. Архитектура-режалаштириш лойиҳалари

Мазкур лойиҳа доирасида, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “2019 – 2028 йиллар даврида Ўзбекистон Республикасида қаттиқ майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш стратегиясини тасдиқлаш тўғрисида” ги ПҚ-4291 сонли Қарорига асосан, Тўракўргон тумани қаттиқ майший чиқиндиларни янги ташкил этиладиган полигонларга ташиб чиқариладиган туман қаторига киради. Йиғилган ҚМЧ Косонсой туманида йиғилиб саралангандан сўнг, қайта юклаш станциясидан Тўракўргон туманида жойлашган полигонга жўнатилади.

9. ДХШ тўғрисидаги битимнинг тузилмаси

9.1. ДХШ моделлари учун варианatlарни баҳолаш, тўлов механизми ва давлат даромадларини қўллаб-куватлаш

Давлат-хусусий шериклик битимидағи келишувга асосан, лойиҳанинг умумий қиймати **6 021 157,34** минг сўм бўлиб, бунга қўшимча равишда давлат шериги томонидан 6 108 948,93 минг сўмлик асосий воситалар тақдим этилади.

Давлат шериги томонидан тақдим этилаётган асосий воситалар хусусий шерик бўлишга талабгорга лойиҳа даврида вақтинчалик фойдаланишга топширилади, фақат давлат шеригининг мавжуд техникалари, бугунги кундаги баҳоланганд қийматида 7 йилга бўлиб тўлашга берилади. Давлат шериги мазкур лойиҳа бўйича қуидаги жадвалда қўрсатилган асосий воситаларни тақдим этади.

Махсус техника тури	Махсус техника русуми	Сони
Мусурвоз	ISUZU NQR 71 L ISUZU NPR 82 L	12
Мультилифт	ISUZU NQR 71 PL	1
Ассенизатор	ISUZU NPR 82 L	1
Самосвал	ISUZU NQR 71 L	1
Бульдозер	ZD 160-30	1
Фронталь автоюклагич	WZ 30-25	1

Бундан ташқари, юқорида айтилган чиқинди йиғишини 100%га чиқариш учун талабгорга қуидаги асосий воситалар давлат шериги томонидан тақлиф қилинади.

Асосий восита тури	Бир бирлиги учун тақлиф этилаётган нарх (сўм)	Сони
Чиқиндини қайта юклаш станцияси	571 000 000	1
Чиқинди ташувчи техника	450 000 000	6
Мультилифт махсус техникаси	650 000 000	2
Чиқинди йиғиш шахобчаси	45 000 000	7
Чиқинди учун контейнерлар	4 300 000	50

10. Давлат томонидан тақдим этиладиган қўллаб-қувватлаш турлари

Мазкур лойиҳани амалга ошириш учун талабгордан давлатнинг тегишли органидан рўйхатдан ўтган бўлиши, ўзининг муҳрига эга бўлиши етарли ва қўшимча сертификат ва лицензия талаб қилинмайди.

10.1. Давлат-хусусий шериклик лойиҳасини амалга ошириш учун зарур бўлган активлар ва мол-мулк тарзидаги қўйилмалар

Давлат шериги лойиҳани амалга ошириш истагида бўлган талабгорга тақлиф этилган асосий воситалардан ташқари талабгорга тендерда қатнашиш учун Давлат шериги томонидан талабгорнинг молиявий талабларини бажаришига ишонч ҳосил қилиш учун 30 000 000 сўм (ёки унга тенглаштирилган банк, сугурта ташкилоти хати) миқдорида гаров суммаси ҳам талаб қилинади.

10.2. Давлат-хусусий шериклик лойиҳасини амалга ошириш жараёнида бюджет маблағлари

Косонсой туманидаги ушбу лойиҳага бюджет маблағларидан молиялаштириш кўзда тутилмаган.

11. Лойиҳани амалга ошириш режаси

11.1. Маркетинг режаси

Лойиҳанинг муваффақияти кўп жиҳатдан маркетинг сиёсатига боғлиқ бўлади. Шунинг учун қуйидаги режаларни амалга ошириш мақсадга мувофиқ:

- рақобат муҳитига тез кириш ва бозор улушини олиш;
- мижозларнинг барча истакларини инобатга олишни назарда тутадиган ижобий имидж яратиш;
- барқарор савдо ҳажмини таъминлаш ва кафолатланган фойда олиш.

Асосий стратегия қайта ишлашга яроқли материаллардан ўз ишлаб чиқариши учун фойдаланадиган корхоналар билан барпо этиладиган узоқ муддатли ҳамкорликни яратишдир. Барқарор алоқаларнинг мавжудлиги хом ашёни сотиш кафолати ва янада қулай форматда ҳамкорлик қилиш имкониятидир.

Доимий ва ўзаро манфаатли муносабатларни ўрнатиш учун бозорга одатдагидан уч-беш фоизга арzonроқ маҳсулотлар билан чиқиш режалаштирилган. Кўриниб турибдики, бундай ҳамкорлик ҳар қандай корхона учун янада фойдали бўлади ва келажакда хомашё нархини бироз ошириб юбориш мумкин бўлади.

Савдо 100% олдиндан тўлов асосида амалга оширилиши керак. Бундан ташқари, кейинги иш пайтида тўғридан-тўғри омбордан хом ашёни олиш учун шароитларни жорий қилиш мумкин - бу унинг нархини пасайтиради.

Бундай ҳолатда реклама маҳсус харажатларни талаб қилмайди, аммо ижобий имиджни олиш ва потенциал мижозларни хабардор қилиш учун анъанавий маркетинг усуllibаридан фойдаланилади.

11.2. Лойиҳани ишлаб чиқиш, амалга ошириш муддатлари ва графики

Мазкур лойиҳани амалга ошириш учун талабгор мавжуд асосий воситалардан фойдаланиб ишни бошлиши ва тушумлардан давлат шериги қўйган талабларни бажаришни бошлиши лозим. Лойиҳанинг прогнозланган даромадларини ҳисобга олган ҳолда, давлат шериги қуйидаги лойиҳани амалга ошириш графикини тавсия қиласди:

Хулоса

Наманган вилоятининг Косонсой туманида қаттиқ майший чиқиндиларни йиғиш, қайта ишлаш лойиҳасининг кутилаётган таъсири туман атрофини ва минтақа аҳолиси учун ҳаёт сифатини яхшилаш ҳисобланади. Хизматлар ва қаттиқ майший чиқиндиларни бошқариш яхшиланади, бу эса уй хўжаликларини нафакат кўрсатилаётган хизматлардан, балки тарифлар ва тизимнинг бошқа жиҳатларидан қониқиши даражасини оширади. Ҳудудларни ободонлаштириш бошқармаси чиқинди йиғиши яхшилаб, ишни назорат қилиш ва чиқинди ташийдиган транспорт воситаларининг ҳаракатланиши жадвалини яхшилайди. Бу, ўз навбатида, туман аҳолиси томонидан экологик ва ижтимоий ёндашувларни қабул қилишни кучайтиради.

Чиқиндиларни бошқариш бўйича билимларни ошириш уй шароитида, айниқса, аёллар ва болаларнинг саломатлиги ва гигиенасини яхшилашга ҳисса кўшади. Яхшиланган чиқиндиларни йиғиши жараёни соғлик учун жиддий экологик хатарлар хавфини камайтиради.

Лойиҳанинг иқтисодий фойдаси туман ҳудудида чиқиндиларни йўқ қилиш ҳамда қайта ишлаш билан боғлиқ хизматлар самарадорлигини доимий ошириб бориш билан боғлиқ. Бу эса тадбиркорга моддий кўринишида наф келтиради, давлат шериги учун эса экология ва атроф-муҳит билан боғлиқ муаммоларнинг камайишига олиб келади.

Лойиҳани амалга ошириш қаттиқ майший чиқиндиларни бошқариш станцияларини қуриш ҳамда чиқиндиларни йиғиши ва утилизация қилишни рационализация қилиш орқали қаттиқ майший чиқиндиларни бошқаришда тўғридан-тўғри самарадорликни оширади.

ИЛОВАЛАР

2-ИЛОВА

ЛОЙИХАНИНГ БОШЛАНГИЧ ҚИЙМАТИ

минг сўм

Кўрсаткичлар	Давлат ташкилоти	Хусусий шерик	ЖАМИ	Структура (%)
Асосий воситалар (ишлаб чиқариш ускуналари ва маҳсус техникалар)	6 083 948,93	5 236 010,00	11 319 958,93	93%
Курилиш ва реконструкция харажатлари		400 000,00	400 000,00	3%
Жами капитал қўйилмалар	6 083 948,93	5 636 010,00	11 719 958,93	97%
Эксплуатация харажатлари (молиявий харажатлар ва айланма маблағлар)	25 000,00	385 147,34	410 147,34	3%
Лойиҳани тайёrlаш харажатлари	25 000,00	0,00	25 000,00	0,21%
Айланма маблағлар	0,00	335 147,34	335 147,34	2,76%
Лойиҳани амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа кўзда тутилмаган харажатлар	0,00	50 000,00	50 000,00	0,41%
Бошлангич инвестицион капитал	6 108 948,93	6 021 157,34	12 130 106,27	100%
Бошлангич инвестицион капитал (АҚШ доллари эквивалентида)	560 711,24	552 653,27	1 113 364,50	
Улушлар	50,4%	49,6%	100%	

Тегишли ҳудудларда ахоли сони динамикаси статистикаси ва прогнозлари түгрисида маълумот

Ҳудуд	Факт											Ўртача йиллик ўсиш суръати, %	Прогноз									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Косонсой тумани	174 400	177 900	180 900	184 700	188 400	192 200	195 900	199 700	203 900	208 400	212 900	2,01%	217 190	221 566	226 030	230 584	235 230	239 969	244 804	249 737	254 768	259 902
Жами	174 400	177 900	180 900	184 700	188 400	192 200	195 900	199 700	203 900	208 400	212 900		217 190	221 566	226 030	230 584	235 230	239 969	244 804	249 737	254 768	259 902

Худудда юридик шахслар сони ва прогнозлари түгрисида маълумот

Худуд	2021	Ўртacha йиллик ўсиш суръати, %	Прогноз									
			2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Косонсой тумани	117	5,00%	123	129	135	142	149	157	165	173	182	191
Жами	117		123	129	135	142	149	157	165	173	182	191

Худудлар бўйича аҳоли томонидан чиқарилган чиқинди миқдорлари прогнозлари тўғрисида маълумот

тонна

Худуд	Прогноз									
	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Косонсой тумани	59 456	60 654	61 876	63 122	64 394	65 692	67 015	68 365	69 743	71 148
Жами	59 456	60 654	61 876	63 122	64 394	65 692	67 015	68 365	69 743	71 148

Худудлар бўйича аҳоли томонидан чиқарилган чиқиндининг иккиламчи хом-ашёларга ажратилиши прогнози

тонна

Кўрсаткичлар	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Қоғоз	11 237,12	11 463,53	11 694,50	11 930,12	12 170,49	12 415,71	12 665,87	12 921,06	13 181,40	13 446,98
Металл	1 367,48	1 395,03	1 423,14	1 451,81	1 481,07	1 510,91	1 541,35	1 572,40	1 604,09	1 636,41
Резина	475,65	485,23	495,01	504,98	515,15	525,53	536,12	546,92	557,94	569,18
Полиэтилен	10 166,92	10 371,76	10 580,74	10 793,92	11 011,40	11 233,26	11 459,59	11 690,48	11 926,03	12 166,32
Текстиль	2 318,77	2 365,49	2 413,15	2 461,77	2 511,37	2 561,97	2 613,59	2 666,25	2 719,97	2 774,77
Шиша	2 199,86	2 244,18	2 289,40	2 335,53	2 382,58	2 430,59	2 479,56	2 529,52	2 580,49	2 632,48

7-1 ИЛОВА

ЖИСМОНИЙ ШАХСЛАР УЧУН ТАРИФЛАР

минг сүм

Күрсаткычлар	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Жисмоний шахслар учун	30	31,5	33	34,5	36	39	40,5	43,5	46,5	48
Юридик шахслар, 1м. куб ҚМЧ учун (ҚҚС билан)	36,0	37,8	39,6	41,4	43,2	46,8	48,6	52,2	55,8	57,6

ТУШУМ РЕЖАСИ

минг сүм

Күрсаткычлар	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Ахолига күрсатилган хизматдан тушган тушум	3 664 422,60	5 583 452,83	5 967 185,83	6 364 115,35	6 774 617,40	7 487 040,87	7 931 657,36	8 690 834,98	9 477 385,02	9 980 220,43
<i>Косонсои тумани</i>	<i>3 664 422,60</i>	<i>5 583 452,83</i>	<i>5 967 185,83</i>	<i>6 364 115,35</i>	<i>6 774 617,40</i>	<i>7 487 040,87</i>	<i>7 931 657,36</i>	<i>8 690 834,98</i>	<i>9 477 385,02</i>	<i>9 980 220,43</i>
Юридик шахсларга күрсатилган хизматлардан тушган тушум	126 360,00	139 311,90	153 243,09	168 219,12	184 309,64	209 652,22	228 601,55	257 811,75	289 371,47	313 641,33
Қоғоз	2 247 423,48	2 888 808,70	3 601 905,25	4 390 284,97	5 257 653,54	6 456 168,93	6 839 567,29	7 494 215,64	8 172 467,57	8 606 068,83
Металл	170 934,99	219 717,59	273 954,43	333 917,18	399 887,67	491 044,59	520 205,18	569 996,56	621 583,18	654 562,11
Резина	59 455,65	76 423,51	95 288,50	116 145,11	139 091,36	170 798,12	180 940,93	198 259,67	216 202,85	227 673,78
Полиэтилен	1 779 210,26	2 286 973,56	2 851 508,32	3 475 642,27	4 162 309,05	5 111 133,74	5 414 657,44	5 932 920,71	6 469 870,16	6 813 137,82
Текстиль	202 892,40	260 795,23	325 172,00	396 345,17	474 649,28	582 848,58	617 460,94	676 561,13	737 792,21	776 936,77
Шиша	82 494,71	106 037,62	132 212,79	161 151,33	192 989,27	236 982,39	251 055,55	275 085,30	299 981,45	315 897,37
Жами тушум	8 333 194,08	11 561 520,95	13 400 470,22	15 405 820,50	17 585 507,21	20 745 669,46	21 984 146,25	24 095 685,74	26 284 653,91	27 688 138,45

ИШЛАБ ЧИҚАРИШ УЧУН ХОМ-АШЁЛАР САРФИ ҲИСОБИ

минг сүм

№	Кўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	Харажатлар нормаси бўйича	Бир бирлигининг нархи	Сумма	Изоҳ
1	Эҳтиёт кисмлар бўйича харажатлар		351 598,77	1,00	351 598,77	*Асосий воситанинг бошланғич қийматидан
2	Ёкилғи харажатлари				614 523,37	Транспортлар учун кунлик сарф нормасидан
3	Юк машиналар ва махсус техникалар учун техник кўрик харажатлари				293 625,00	Техник кўрик бўйича сраф нормасидан
4	Сарапланган иккиласми хом-ашё учун коплар ва идишлар	сони	272 174,02	2,00	544 348,04	100 кг лик қоллар
5	Униформа	сони	12,00	50,00	53 840,00	1 та ишчи учун йилига 12 марта униформа нормасида
Жами					1 857 935,18	

Электр ва ресурслар ҳаражати

минг сўм

Кўрсаткичлар	Ўлчов бирлиги	Йиллик талаб	Бир бирлигининг нархи	Йиллик қиймати
Электр энергияси	кВт.соат	730 000	0,45	328 500,00
Сув	м3	7 300	3,77	27 484,50
Газ	м3	1 095	0,65	711,75
Жами				356 696,25

ИШ ҲАҚИ ҲАРАЖАТЛАРИ

минг сўм

Кўрсаткичлар	Сони	Ўртacha ойлик иш ҳақи	Йиллик иш ҳақи фонди
Маъмурият			
Директор	1	4 000,00	48 000,0
Директор ўринбосари	1	3 500,00	42 000,0
Ишлаб чиқариш бўйича директор ўринбосари	1	3 500,00	42 000,0
Бош бухгалтер	1	2 500,00	30 000,0
ЖАМИ	4		162 000,00
Ягона ижтиёмий тўлов	12%		19 440,00
ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХОДИМЛАРИ			
Юкловчилар	41	1 200,00	596 160,0
Хайдовчилар	25	1 200,00	360 000,0
МФЙларда тўловлар буйича мутахассис	15	1 200,00	220 800,0
Истеъмолчилар билан ишлаш буйича мутахассис	3	1 500,00	54 000,0
Юридик шахслар билан ишлаш буйича мутахассис	2	1 500,00	36 000,0
Қоровул	3	1 500,00	54 000,0
ЖАМИ	90		1 320 960,00
Ягона ижтиёмий тўлов	12%		158 515,20
ҲАММАСИ БЎЛИБ	94		1 660 915,20

ЖАМИ ХАРАЖАТЛАР*минг сүм*

Харажатлар таркиби	Доимий харажатлар улуши (%)	Үзгарувчан харажатлар улуши(%)	Доимий харажатлар	Үзгарувчан харажатлар	Жами	Улуш, % да
Ишлаб чиқариш харажатлари	0%	100%	0	1 857 935	1 857 935	33%
Электр ва ресурслар харажати	5%	95%	17 835	338 861	356 696	6%
Ишлаб чиқариш ходимлари иш ҳақи харажатлари	100%	0%	1 320 960	0	1 320 960	24%
Ягона ижтимоий тұлов	100%	0%	158 515	0	158 515	3%
Бошқа ишлаб чиқариш харажатлари	100%	0%	37 159	0	37 159	1%
Мавжуд асосий воситалар амортизацияси бүйича харажатлар	100%	0%	912 592	0	912 592	16%
Инвестиция қилинаётган асосий воситалар амортизация бүйича харажат	100%	0%	681 931	0	681 931	12%
Бошқа операцион харажатлар	50%	50%	44 527	44 527	89 054	2%
Администрация иш ҳақи	100%	0%	162 000	0	162 000	3%
Ягона ижтимоий тұлов	100%	0%	19 440	0	19 440	0%
Банк комиссияси	5%	95%	1 000	19 008	20 009	0%
ЖАМИ ХАРАЖАТЛАР			3 355 959	2 260 332	5 616 291	100%

СОЛИҚЛАР ҲИСОБИ

минг сўм

СОЛИҚ ТУРИ	Ставка	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Фойда солиги	15%	664 205,35	1 113 824,84	1 353 390,10	1 616 267,91	1 903 648,58	2 315 004,23	2 554 956,61	2 980 049,25	3 265 496,96	3 454 570,88
Жами		664 205,35	1 113 824,84	1 353 390,10	1 616 267,91	1 903 648,58	2 315 004,23	2 554 956,61	2 980 049,25	3 265 496,96	3 454 570,88

СОЛИҚ ТУРИ	Ставка	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Хисобланган ККС	15%	608 970	779 748	969 559	1 179 353	1 410 116	1 729 386	1 832 933	2 009 328	2 192 252	2 309 728
ККС зачет	15%	84 746	104 027	124 740	146 886	170 465	203 295	211 114	226 752	242 390	250 209
ККС (фарки)		524 224	675 721	844 819	1 032 467	1 239 651	1 526 091	1 621 819	1 782 576	1 949 862	2 059 519

СОЛИҚ ТУРИ	Ставка	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Мулк солиги	1,5%	7 880,00	7 640,00	7 400,00	7 160,00	6 920,00	6 680,00	6 440,00	6 200,00	5 960,00	5 720,00

СОЛИҚ ТУРИ	Солик ставкаси	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
Корхона ишлаб чиқаришини инобатга олиб сув истеъмоли	куб.м.	1 825,00	2 190,00	2 555,00	2 920,00	3 285,00	3 650,00	3 650,00	3 650,00	3 650,00	3 650,00
Сув ресурсларидан фойдаланганлик учун солик	0,182 минг.сўм 1 куб.м учун	332,15	398,58	465,01	531,44	597,87	664,30	664,30	664,30	664,30	664,30

ФОЙДА ВА ЗАРАРЛАР ТҮГРИСИДАГИ ҲИСОБОТ

минг сүм

Күрсаткичлар	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
ЖАМИ ТУШУМ	8 333 194,08	11 561 520,95	13 400 470,22	15 405 820,50	17 585 507,21	20 745 669,46	21 984 146,25	24 095 685,74	26 284 653,91	27 688 138,45
МАХСУЛОТ ТАННАРХИ	3 678 191,01	3 897 706,23	4 128 205,42	4 369 688,61	4 622 155,77	5 017 250,27	4 644 696,18	3 899 587,99	4 162 874,69	4 294 518,04
ЯЛПИ ТУШУМ	4 655 003,07	7 663 814,72	9 272 264,79	11 036 131,89	12 963 351,44	15 728 419,19	17 339 450,07	20 196 097,76	22 121 779,22	23 393 620,41
Маъмурий харажатлар	181 440,00	190 512,00	199 584,00	208 656,00	217 728,00	235 872,00	244 944,00	263 088,00	281 232,00	290 304,00
Операцион харажатлар	45 527,41	47 803,78	50 080,15	52 356,52	54 632,89	59 185,63	61 462,00	66 014,74	70 567,49	72 843,86
ОПЕРАЦИОН ДАРОМАДЛАР	4 428 035,66	7 425 498,94	9 022 600,64	10 775 119,37	12 690 990,54	15 433 361,55	17 033 044,07	19 866 995,01	21 769 979,73	23 030 472,55
СОЛИҚ ТҮЛАНГУНГА ҚАДАР БҮЛГАН ФОЙДА	4 428 035,66	7 425 498,94	9 022 600,64	10 775 119,37	12 690 990,54	15 433 361,55	17 033 044,07	19 866 995,01	21 769 979,73	23 030 472,55
ФОЙДА СОЛИФИ	664 205,35	1 113 824,84	1 353 390,10	1 616 267,91	1 903 648,58	2 315 004,23	2 554 956,61	2 980 049,25	3 265 496,96	3 454 570,88
БОШҚА СОЛИҚЛАР	8 212,15	8 038,58	7 865,01	7 691,44	7 517,87	7 344,30	7 104,30	6 864,30	6 624,30	6 384,30
СОФ ФОЙДА	3 763 830,31	6 311 674,10	7 669 210,54	9 158 851,47	10 787 341,96	13 118 357,32	14 478 087,46	16 886 945,76	18 504 482,77	19 575 901,67
Жамғарилган фойда	3 763 830,31	10 075 504,41	17 744 714,95	26 903 566,42	37 690 908,38	50 809 265,70	65 287 353,16	82 174 298,92	100 678 781,69	120 254 683,36
Фойда тақсимоти										
Ялпи даромад/Жами тушум	56%	66%	69%	72%	74%	76%	79%	84%	84%	84%
Соф фойда/Жами тушум	45%	55%	57%	59%	61%	63%	66%	70%	70%	71%

АЙЛАНМА КАПИТАЛ ҲАРАКАТИ

минг сүм

Кўрсаткичлар	Айланыш коэф.	Инвест. давр	1 йил	2 йил	3 йил	4 йил	5 йил	6 йил	7 йил	8 йил	9 йил	10 йил
ЖОРИЙ АКТИВЛАР		0	1 155 354	1 583 184	1 837 858	2 113 848	2 412 146	2 836 100	2 993 490	3 262 594	3 541 376	3 719 392
Дебитор қарздорлик	8	0	1 041 649	1 445 190	1 675 059	1 925 728	2 198 188	2 593 209	2 748 018	3 011 961	3 285 582	3 461 017
Хом-ашё заҳираси	3		25 805	32 514	39 739	47 481	55 738	67 092	69 673	74 834	79 994	82 575
Тайёр маҳсулот заҳираси	36	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Эҳтиёт қисмлар	1	0	87 900	105 480	123 060	140 640	158 219	175 799	175 799	175 799	175 799	175 799
ЖОРИЙ ПАССИВЛАР		0	408 688	433 078	458 689	485 521	513 573	557 472	516 077	433 288	462 542	477 169
Кредитор қарздорлик	9	0	408 688	433 078	458 689	485 521	513 573	557 472	516 077	433 288	462 542	477 169
Айланма капитал		335 147	746 666	1 150 105	1 379 168	1 628 327	1 898 573	2 278 628	2 477 413	2 829 306	3 078 834	3 242 223
Айланма капиталдаги ўзгариш		335 147	411 518	403 439	229 063	249 159	270 246	380 055	198 785	351 893	249 528	163 389

		Қопланиш куни		Айланыш коэффициенти (360 / Қопланиш куни)	
Тушум тушиш даври		45	кун	8	
Омбордаги ва ишлаб чиқаришдаги хом-ашёлар қолдиги		120	кун	18	
Тайёр маҳсулот қолдиги		10	кун	36	
Эҳтиёт қисмлар қолдиги		360	кун	1	
Мол етказиб берувчилар билан ҳисоб китоблар		40	кун	9	

18-ИЛОВА

ЗАРАРСИЗЛИК НУҚТАСИ

Күрсаткичлар	минг сўм
Тўлиқ ишлаб чиқариш қувватидаги тушум (ҚҚС билан)	17 810 788
Доимий харажатлар	3 355 959
Ўзгарувчан харажатлар	2 260 332
ЗАРАРСИЗЛИК НУҚТАСИ	22%

Наманган вилойти Косонсой туманида майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни давлат-хусусий шериклик асосида бошқариш юзасидан амалга ошириладиган инвестиция тадбирлари

6 та маҳсус техника

2 та Мультилифт

10 та чиқинди йиғиш шахобчаси

1 та Чиқиндиларни қайта юклаш ускунаси

50 та чиқинди контейнерлари

50 та янги иш ўринлари

Наманган вилояти Косонсой туманида майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни давлат-хусусий шериклик асосида бошқариш юзасидан амалга ошириладиган инвестиция тадбирлари

Аҳоли сони – **212 800** нафар

Чиқиндиларни кунлик чиқиш меъёри (**1 киши**) – **0,8** кг

Aсос: Наманган вилояти хокимининг 2020 йил 16 мартағи 89-сон фармойиши 1-банди

Чиқиндиларни **кунлик** чиқиш меъёри – **170240** тонна

Чиқиндиларни **йиллик** чиқиш меъёри – **621376,0**
МИНГ тонна

Наманган вилояти Косонсой туманида майший чиқиндилар билан боғлиқ ишларни давлат-хусусий шериклик асосида бошқариш юзасидан амалга ошириладиган инвестиция тадбирлари

Косонсой туманида хосил бўлаётган майший чиқиндилар, аҳоли яшаш пунктларидан, ер ости ва ер усти чиқинди йиғиш шаҳобчаларидан, юридик ташкилотларда жойлашган чиқинди контейнерлари ва шаҳар шоҳ қўчалари бўйлаб ўрнатилиши режалаштирилаётган чиқинди қутиларидан махсус чиқинди ташувчи техникалар (мусуравоз) ёрдамида ташиб кетилади. Бугунги кунда "Тоза худуд" ДУК туманлар филиали ҳисобидан 12 та махсус чиқинди ташувчи техникалар мавжуд. Шаҳардан йиғилган майший чиқиндилар махсус техникалар ёрдамида лойиҳа доирасида ишга тушириладиган чиқиндиларни қайта юклаш станциясига келтирилади ҳамда шу ернинг ўзида саралашдан ўтказилади.

Ҳозирда Косонсой туманида 212,8 минг аҳоли рўйхатга олинганлигини, майший чиқиндиларни қайта юклаш станциялари орқали полгонларга жўнатиш тизими яраталиши ҳисобига, махсус техникалардан самарали фойдаланиш имкониятлари ошиши, яъни ҳар бир техникани бир кунлик қатнови камида 3 маротабага етишини ҳисобга олинса, ўртacha ҳар 12,0 минг аҳоли учун 1 та чиқинди ташувчи техника лозим бўлади. Шу сабаб, лойиҳа доирасида хусусий шерик томонидан тўла қувватни таъминлаш учун қўшимча 6 та махсус чиқинди ташувчи техникаси сотиб олиш учун, дастлабки ҳисоб-китобларга кўра **2700,0 млн сўм** инвестиция киритилади.

Косонсой туманида хосил бўлаётган миший чиқиндиларни маҳсус чиқинди ташувчи техникалар ёрдамида, лойиха доирасида ишга туширилиши режалаштирилаётган чиқиндиларни қайта юклаш станцияга олиб келиш орқали, ушбу ҳудудда чиқинди полигонига бўлган эҳтиёжни йўққа чиқаради. Бу эса шаҳарни экологик вазиятини яхшилашга катта хизмат қиласи. Бунинг учун шаҳарнинг чиқинди полигонига йўналиши қулай бўлган ҳудуддан 0,50 дан 1 ГАча бўлган ерга эҳтиёж туғилади. Мазкур ажратилган жойга бир вақтнинг ўзида миший чиқиндиларни саралаш ва ҳамда қайта юклаш технологиялари ишга тушириш режалаштирилган.

Косонсой туманида аҳоли сони ва чиқиндиларни тўпланиш меъёрларини хисоб-китоб қилган ҳолда кунига 100 тонна миший чиқиндиларни қайта юклаш имкониятига эга бўлган 1 та чиқиндиларни қайта юклаш ускунаси учун, хусусий шерик томонидан дастлабки хисоб-китобларга қўра **571,0 млн сўм** инвестиция киритилади.

- Қонунчиликка мувофиқ кўп квартирали аҳоли хонадонларидан майший чиқиндаларни ташиб кетиш маҳсус чиқинди тўплаш шаҳобчалари орқали амалга оширилиши белгиланган.
- Косонсой туманида мавжуд кўп қаватли уйлар учун дастлабки хисобкитобларга кўра 10 дона намунали чиқиндиларни йиғишиш шаҳобчаларини қуришга эҳтиёж бор.
- Шу сабабли, лойиха доирасида хусусий шерик томонидан 10 та чиқиндиларни йиғишиш шаҳобчалари қуриш учун, дастлабки хисобкитобларга кўра **450,0 млн сўм** инвестиция киритилади.

- Лойиха доирасида Косонсой туманида дастлабки хисоб-китобларга кўра 10 дона намунали чиқиндиларни йиғиш шаҳобчаларини қуриш режалаштирилган.
- Мазкур чиқинди тўплаш шаҳобчаларига ва бошқа чиқинди тўпланиши мумкин бўлган ҳудудларга чиқинди контейнерлари ўрнатиш зарур ҳисобланади.
- Шу сабабли, лойиха доирасида хусусий шерик томонидан 50 та чиқиндиларни контейнерлари учун, дастлабки хисоб-китобларга кўра **215,0 млн сўм** инвестиция киритилади.

9	Мусоровоз	ISUZU NPR 82 L	50 635 HAA	2015	ISUZU NPR82L	637000000	1,00	637000000	1,00	637000000	1,00	637000000	янги	яхши	1,20	69,9	65	66,5%	423369624	213630376	1	213630375,8
10	Мусоровоз	ISUZU NPR 82 L	50 637 HAA	2015	ISUZU NPR 82 L	637000000	1,00	637000000	1,00	637000000	1,00	637000000	янги	коникар	1,28	72,2	65	67,2%	427795020	209204980	1	209204980,2
11	Мусоровоз	ISUZU NQR 71 PL	50 297 DBA	2019	ISUZU NQR 71 L	605000000	1,00	605000000	1,00	605000000	1,00	605000000	янги	яхши	0,4	31,6	30	30,5%	184424264	420575736	1	420575736,2
12	Мультилифт	ISUZU NQR 71	50 547 ZAA	2018	ISUZU NQR 71 L	605000000	1,00	605000000	1,00	605000000	1,00	605000000	янги	коникар	0,6	45,7	40	41,7%	252275580	352724420	1	352724420,3
13	Ассенизатор	ISUZU NPR 82 L	50 915 XAA	2018	ISUZU NPR 82 L	510000000	1,00	510000000	1,00	510000000	1,00	510000000	янги	коникар	0,5	42,3	40	40,7%	207521645	302478355	1	302478355,0
	Жазми																			3366619625	13	3366619625,2
	XAMMASI																				42	12728769330

Бахоловчи

К.Санжаров

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
НАМАНГАН ВИЛОЯТИ
ХОКИМИНИНГ
КАРОРИ

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
NAMANGAN VILOYATI
HOKIMINING
QARORI

- 24 - май 2019 8

Наманган шаҳри 387-сонлиқ

Вилоятда юттик маийш чиннидиларни ташиб чикариш хизматини кўрсатиш бўйича янги тарифларни тасдиқлаш тұрғисида:

Ўзбекистон Республикасининг "Чиннидилар тұрғисида"ги Конуни (Ўзбекистон Республикаси кону) хужжатлари түплами, 2010 й., 42-43-сон, 364-модда), Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасинин "Чиннидилар билан борлик ишларни амалга оширип соҳасидаги норматив-хуқуқий хужжатларни тасдиқлаш тұрғисида" 2019 йил 6 февралдаги 95-сон карори билан тасдиқланган юттик ва суюк маийш чиннидиларни түплаш ва олиб чишиб кетиш бўйича хизматлар кўрсатиш ўйнадаринин 7-банди хамда Наманган вилояти экология ва атроф мухитини муҳофаза килиш бошкармасининг 2019 йил 6 апрайдаги 01-04/445-сон, вилоят Молия бош бошкармасининг 2019 йил 13 апрайдаги 130/17-7/826-сон таъсифларига муроффик, "Махаллий давлат хокимкоти тұрғисида"ги Ўзбекистон Республикаси Конуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Конгрисининг Ахборотномаси, 1993 й., 9-сон, 320-модда) 6, 25-моддаларига асоссан.

КАРОР КИЛАМАН:

1. Наманган вилоятида юттик маийш чиннидиларни ташиб чикариш бўйича санитар-тозалов хизматини чекланган тарифлари, ахоли учин бир киптиғи бир оддига 2 500 (икки минг беш жуз) сўм хамда юридик истеммолчиларга ЕҚС базаси 1 м³ учун 36000 (үтгиз олти минг) сўм этиб белгиласин.

2. Монополияга карши курашиш Давлат кўмитасининг Наманган вилоят худудији бошкармаси (Б.Матмусаев), вилоят Молия бош бошкармаси (Т.Юсупов) ва вилоят Давлат солик бошкармаси (А.Тилловолдиев)ларга уибы карор билан белгиданган тарифлариниң тўғри кўзланишини устидан доимий нақорат ўриятиш топшириласин.

3. Наманган вилоят экология ва атроф мухитини муҳофаза килиш бошкармаси (А.Жалилов), вилоят "Тоза ҳудуд" ДУК (Ф.Ибрағимов)ларга шахар ва туман хокимиклари билан биргаликде:

ўн кун муддатда мазкур карорга муроффик жисмоний ва юридик шахслар билан гузидган шартномаларга тегишили ўтилтириш ва кўшичмалар киритиш;

вилоят худудидаги уй-жой ва кондомаҳарда рўйхатда туриб ҳажижатда яшамайдиган ёки рўйхатдан ўтмасдан яшадиган шахсларга хамда вилоятда фаолият юритабган юридик шахслар рўйхетига аниқлик киритиб, узар сенига мутаносиб равишда шахар ва туманлар хокимиклари томонидан берилган маълумотномалар асосида тўловлар уйдирлишини ташкил этиши;

вилоят Статистика бошкармаси (С.Мелинջаев)даги вилоятда фаолият юритабган юридик шахсларнинг рўйхатини олиб, шаҳар туманлар кесимида рўйхатларни шакллантириши;

чиониди ташни транспортларини характерланиши бўйича замонавий ахборот-коммуникация технологияларини, шу жумладан транспортларнинг характерланишини устидан "онлайн" режими асосида масоффавий изкорет (GPS) тизимини жорий этиш валифларни топшириласин.

4. Вилоят хокимининг шу мазмундаги 2017 йил 28 сентябрдаги 688-сон карори ўз кучини йўқотган деб хисобланасин.

5. Уибы карор "Наманган ҳакимати" ва "Наманганская премия" газеталарига расман экан қилинисин.

6. Мазкур карор 2019 йил 1 июндан бошлаб кучта кириши белгилаб кўйилсин.

7. Карор вилоят хокимигининг расмий веб сайтига жойлаштириласин.

8. Мазкур карориниң бажарилишини изкорат килиш вилоят хокимининг үринбасари Б.Нурматов зинмасига юксасин.

Вилоят хокими

Х. Бозаров

